

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní

Teoretická východiska krajského zřízení
Bc. Iveta Glosová

Diplomová práce
2010

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 21.4.2010

Iveta Glosová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala PhDr. Miloši Charbuskému, CSc. za cenné připomínky, rady a čas, který věnoval mé diplomové práci. Dále bych chtěla poděkovat své rodině za poskytnutou podporu během celého studia.

ANOTACE

Tato diplomová práce popisuje vývoj krajského zřízení v Čechách od roku 1948 až po současnost. Dále je provedena analýza územně správní členění v České republice na úrovni krajů ve vztahu k jednotlivým státním orgánům a porovnání, zda se státní organizace přizpůsobily po 1.1.2000 soustavě správních obvodů 14 vyšších územně samosprávných celků.

KLÍČOVÁ SLOVA

Krajské zřízení, decentralizace, dekoncentrace, veřejná správa, územní samospráva, subsidiarita

TITLE

Theoretically resources of the regional systém Annotation

ANNOTATION

This diploma work describes the development of the regional constitution in Bohemia from 1948 till the present. Then it analyzes regional and administrative zoning in the Czech republic in the level of the regions and their relation to separate state authorities and its compares whether the state organizations adapted the system of the district of administrations of 14 regional municipalities.

KEYWORDS

regional system, decentralization, deconcentration, public government, regional self-government, subsidiarity

Obsah

ÚVOD	7
1 Vymezení základních pojmů	9
2 Vývoj krajského zřízení v českých zemích v letech 1948 – 1990	11
2.1 Úvod.....	11
2.2 Krajské zřízení po roce 1948.....	12
2.2.1 Činnost a pravomoci krajských národních výborů.....	13
2.3 Krajské zřízení v letech 1954 až 1960	14
2.4 Krajské zřízení v letech 1960 – 1967	16
2.5 Krajské zřízení v letech 1967 - 1990.....	19
2.5.1 Činnost KNV	21
2.5.2 Příjmy národních výborů.....	23
2.5.3 Orgány KNV	23
2.6 Závěr.....	24
3 Charakteristika soudobého krajského zřízení	25
3.1 Východiska reformy po roce 1990	25
3.2 Ústava ČR	27
3.3 I. fáze reformy územní veřejné správy	29
3.4 II. fáze reformy územní veřejné správy	30
3.5 Decentralizace a dekoncentrace	31
3.6 Krajské zřízení.....	31
3.7 Kraj.....	35
3.7.1 Samostatná a přenesená působnost krajů	36
3.7.2 Orgány kraje	37
3.7.3 Zastupitelstvo kraje	38
3.7.4 Rada kraje.....	43
3.7.5 Hejtman	45
3.7.6 Krajský úřad	46
3.8 Hospodaření krajů	48
3.8.1 Příjmy kraje	49
3.8.2 Dotace.....	50
3.8.3 Daňové příjmy rozpočtů krajů.....	52
3.8.3 Výdaje kraje	53
3.9 Zadluženost krajů	56
4 Porovnání územně správního členění ČR na úrovni krajů	57
4.1 Územně správní členění státu.....	57
4.2 Soudnictví.....	59
4.3 Státní zastupitelství	61
4.4 Celní správa.....	63
4.5 Finanční ředitelství	65
4.6 Hasičské záchranné sbory	68
4.7 Národní archiv	69
4.8 Policie ČR	71
4.9 Krajské veterinární správy	73
4.10 Krajská vojenská velitelství	74
ZÁVĚR	76

Seznam použité literatury	78
Seznam obrázků	80
Seznam tabulek	80
Seznam grafů	80
Přílohy	80

ÚVOD

Počátky krajského zřízení v Čechách spadají do 2. poloviny 13. století. Od té doby bylo územně správní členění státu několikrát změněno a krajské zřízení střídalo zemské. Krajské zřízení z roku 1850 bylo v Čechách v roce 1862 zrušeno a obnoveno až 1. ledna 1949 zákonem č. 280/1948 Sb., o krajském zřízení. Na základě tohoto zákona bylo zrušeno dosavadní zemské zřízení a území ČSR se rozdělilo na 19 krajů. Tyto změny byly nutné, jelikož územní organizace státu platná z let 1948 – 1950 vznikla za zcela jiných politických a hospodářských podmínek. V roce 1960 došlo zákonem č. 36/1960 Sb., o územním členění státu k dalším územním změnám, kdy bylo namísto dosavadních 19 krajů na území Československa ustanoveno pouze 10 krajů. Tento zákon znamenal sloučení dřívějších, menších krajů ve větší územní celky. Dalším významným aktem z hlediska veřejné správy byl ústavní zákon č. 143/1968 Sb., O Československé federaci ze dne 27. října 1968. Na základě tohoto zákona došlo k novému členění ČSR, jejíž území tvořily Česká socialistická republika a Slovenská socialistická republika. V roce 1990 byly zákonem č. 367/1990 Sb., o obcích zrušeny krajské národní výbory a část jejich agendy převzaly na základě zákona č. 425/1990 Sb. okresní úřady a část ústřední správní úřady.

Současná podoba krajů v České republice vychází z ústavního zákona č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků, který nabyl účinnosti dne 1. ledna 2000 a změny ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky. K tomu, aby kraje mohly zahájit činnost a fungovat byl přijat zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení). V tomto zákoně se promítají hlavní cíle a principy koncepce reformy veřejné správy, decentralizace, dekoncentrace a demokratizace. Do nově vzniklých krajů byl převeden výkon samosprávy a část státní správy. Z hlediska územních obvodů se tyto kraje výrazně liší od krajů existujících v letech 1960 – 1990 a naopak jsou velmi podobné krajům z let 1949 – 1960. Svou rozlohou a počtem obyvatel se navzájem výrazně liší. Vzniku krajů ovšem předcházely téměř sedmileté spory o tom, zda existence vyšší samosprávy má být realizována na základě historických zemí nebo krajů, byly rozdílné představy o způsobu uplatnění zemského principu, o podobě krajů, o počtu VÚSC a řešení vztahu samosprávy a státní správy v nich. Vláda navrhovala zřídit 17 vyšších územních samosprávných celků. Nakonec bylo ustanoveno 14 krajů.

Cílem mé diplomové práce je popsat vývoj krajského zřízení v Čechách od roku 1948 až po současnost a dále provést analýzu územně správního členění v České republice na úrovni krajů ve vztahu k jednotlivým státním orgánům. Zároveň bych chtěla ověřit hypotézu, zda se všechny orgány státní správy přizpůsobily po 1.1.2000 soustavě správních obvodů 14 vyšších územně samosprávných celků.

1 Vymezení základních pojmů

Kraj je územním společenstvím občanů, které má právo na samosprávu. Je veřejnoprávní korporací, která má vlastní majetek a vlastní příjmy vymezené zákonem a hospodaří za podmínek stanovených zákonem podle vlastního rozpočtu. V právních vztazích vystupuje svým jménem a nese odpovědnost vyplývající z těchto vztahů. Je samostatně spravován zastupitelstvem kraje. Pečuje o všestranný rozvoj svého území a o potřeby svých občanů.

Decentralizace je přenesení zodpovědnosti práv a povinností na nižší úroveň vládnutí, která má pravomoc rozhodovat, nemusí být ale finančně nezávislá.

Dekonztrace znamená přenos práv a povinností z ústředního úřadu na orgán, který je umístěn regionálně nebo vznikl v regionu s tím, aby byl blíže občanům při výkonu agendy náležející ústředním úřadům¹.

Veřejná správa je správa veřejných záležitostí, sestává se ze státní správy a samospráv a je vykonávána ve veřejném zájmu veřejnoprávními subjekty. V čele výkonné moci ve státě stojí vláda. Veřejnou správu v ČR vykonávají orgány státní správy a samosprávy. V samosprávě působí zastupitelstva obcí a krajů, která vykonávají také státní správu v přenesené působnosti.

Státní správa je veřejnou správou uskutečňovanou státem, přičemž v každé společnosti zorganizované ve stát je státní správa nezastupitelnou součástí veřejné správy. V tomto smyslu je také státní správa chápána jako jádro veřejné správy, které je odvozeno od samostatné podstaty, postavení a poslání státu a od podstaty a způsobů realizace státní moci. Státní správa je svým charakterem zvláštním druhem společenského řízení uskutečňovaného státem².

Územní samospráva představuje veřejnou správu, kterou provádějí veřejnoprávní korporace a je založena na partnerském vztahu mezi státem a veřejnoprávními korporacemi.

---

¹ COGAN, R., *Krajské zřízení*. 1.vyd. Praha: ASPI, 2004. 442 s. ISBN 80-7357-041-6, s. 18.

² REKTOŘÍK, J a kol., *Ekonomika a řízení odvětví veřejného sektoru*. 1. vyd. Praha: Ekopress, 2002, ISBN 80-86119-60-2, s. 60.

Právo účasti občanů podílet se na veřejné správě je zakotveno v čl. 21 Listiny základních práv a svobod, který říká : „Občané mají právo podílet se na správě veřejných věcí přímo nebo svobodnou volbou svých zástupců.“. Česká republika se člení na obce, které jsou základními územními samosprávnými celky a kraje, které jsou vyššími územními samosprávnými celky. Územní samosprávné celky jsou územními společenstvími občanů, která mají právo na samosprávu. Zákon stanoví, kdy jsou správními obvody. Obec je vždy součástí vyššího územního samosprávného celku. Vytvořit nebo zrušit vyšší územní samosprávný celek lze jen ústavním zákonem. Výkon státní správy lze svěřit orgánům samosprávy jen tehdy, stanoví-li to zákon³.

Subsidiarita je politický princip, podle něhož má být každá aktivita státu a společnosti jen podpůrná a podle něhož musí být rozhodnutí a zodpovědnost na tom stupni politického systému, který je nejbližší občanům.

---

³ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., hlava sedmá.

2 Vývoj krajského zřízení v českých zemích v letech 1948 – 1990

2.1 Úvod

Počátky krajského zřízení v Čechách spadají do 2. poloviny 13. století. V té době docházelo k institucionalizaci veřejné správy a k vývoji krajů jako všeobecných správních jednotek. Na počátku 15. století bylo v Čechách ustanoveno čtrnáct krajů - Kouřimský, Slánský, Žatecký, Litoměřický, Boleslavský, Chrudimský, Čáslavský, Hradecký, Prácheňský, Bechyňský, Plzeňský, Rakovnický, Podbrdský a Vltavský. Na Moravě vznikly kraje až v 16. století, jako součást obrany proti Turkům. Byly to kraje – Brněnský, Olomoucký, Hradištský, Jihlavský a Znojemský. V souvislosti s berní reformou roku 1714 došlo k novému rozdělení území a vzniklo tak dvanáct krajů. V roce 1751 proběhla reforma správy, která přinesla postátnění činnosti orgánů kraje, jejich centralizaci a standardizaci. Vzniklo 16 krajů – Berounský, Boleslavský, Budějovický, Bydžovský, Čáslavský, Hradecký, Kouřimský, Litoměřický, Loketský, Plzeňský, Prácheňský, Rakovnický, Tábořský a Žatecký, Chebský a Ašský. V druhé polovině 18. století představovaly kraje důležitou oporu státu, neboť krajské úřady byly nejnižší instancí státní správy. Na úrovni zemí správu vykonávala gubernia. Do působnosti krajského úřadu náležela agenda berní, vojenská, finanční, živnostenská, záležitosti politické a policejní.

V roce 1848 došlo k velkým změnám v územním správním zřízení. Podle nařízení z 26. června 1849 se Čechy dělily na sedm krajů a Morava na dva kraje. Na krajské úřady v čele s krajskými prezidenty přešla řada kompetencí bývalých zemských gubernií. V Čechách zahájily činnost 15. ledna 1850. Toto krajské zřízení fungovalo do roku 1855. Po přechodném období let 1855 – 1868, kdy se na Moravě zvýšil počet krajů na šest – Brno, Olomouc, Znojmo, Jihlava, Nový Jičín a Uherské Hradiště, bylo krajské zřízení zrušeno⁴. Kraje byly nově vytvořeny až 1. ledna 1949 zákonem č. 280/1948 Sb. o krajském zřízení.

---

⁴ KOCOUREK, L., *Správa v českých zemích a v Československu v letech 1848-2005: historický přehled*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola finanční a správní, o.p.s. v edici EUPRESS, 2007. 105 s. ISBN 978-80-86754-75-8. s. 9.

2.2 Krajské zřízení po roce 1948

Dva měsíce po únorovém převratu byl schválen nový ústavní zákon č. 150/1948 Sb., zvaný též Ústava 9. května. Národní výbory označila jako nositelé a vykonavatelé státní moci v obcích, okresech a krajích a jako strážci práv a svobod lidu. Soustavu národních výborů tvořily místní, okresní a krajské národní výbory jímž byl svěřen výkon veřejné správy ve všech oborech. Ústava stanovila, že správní soustava republiky je založena na **krajském zřízení**, přičemž kraje se dělily na okresy a tyto na obce. Tato ústava ale nepočítala s existencí územní samosprávy a to nejen na úrovni vyšších územních celků, ale ani obcí. Přestože jako obecný princip stanovila, že výkon veřejné správy má být účelně decentralizován, vytvářela mnohem větší prostor k centralizaci. V osmé hlavě počítala sice s institutem komunálního vlastnictví, které vymezila jako část národního majetku, jenž nemělo celostátní význam a sloužilo zcela nebo převážně obyvatelstvu některého správního celku, přičemž se předpokládalo, že komunální vlastnictví má být v rukou svazku lidové správy. V praxi však toto ustanovení realizováno nebylo, což vedlo k hospodářské závislosti územních celků a národních výborů na ústředních orgánech. Navíc i prostředky pro zajištění vlastních potřeb národních výborů byly zařazeny do jednotného hospodářského plánu, takže o nich rozhodovaly centrální orgány⁵.

V červnu roku 1948 se konal v Kroměříži celostátní sjezd zástupců národních výborů, kde byl slavnostně vyjádřen a potvrzen plán reformy organizace národních výborů. Komunistická strana prosazovala **krajské zřízení** již před rokem 1948, jeho zavedení naznačovala již nová ústava a došlo k němu zákonem č. 280/1948 Sb., o krajském zřízení, který byl vydán 21. prosince 1948 a platil od počátku následujícího roku. Na území Československa byly zrušeny zemské národní výbory v Praze a Brně včetně expozitury v Ostravě a nově vzniklo celkem 19 krajů. 13 krajů v českých zemích: **Pražský, Českobudějovický, Plzeňský, Karlovarský, Ústecký, Liberecký, Hradecký, Pardubický, Jihlavský, Brněnský, Olomoucký, Gottwaldovský a Ostravský** a 6 krajů na Slovensku: Bratislavský, Nitranský, Banskobystrický, Žilinský, Košický a Prešovský. Kraje byly konstituovány tak, aby zahrnovaly zhruba 5000 km², 0,5 milionu obyvatel (s výjimkou kraje Pražského) a území 13-14 okresů. Vytvoření krajů si vyžádalo reorganizaci okresů. Vládní nařízení tak s platností od 1. února 1949 zřizovalo 35 nových okresů a naproti tomu 11 okresů

---

⁵ MATES, P., MATULA, M., *Kapitoly z dějin a teorie veřejné správy*. 3. vyd. Praha: VŠE, 1999. ISBN 80-7079-407-0. s.30.

rušilo. Sídla čtyř okresních národních výborů byla přenesena jinam a některé okresní expozitury byly změněny na samostatné okresy (Dobříš, Nové Strašecí, Přelouč, Vodňany)⁶.

2.2.1 Činnost a pravomoci krajských národních výborů

Po vyhlášení zákona o krajském zřízení byla vydána první série prováděcích předpisů. Dne 28. prosince 1948 to byla vládní nařízení č. 300-303 Sb., jimiž došlo ke zřízení čtyř referátů KNV a dále nařízení č. 305 Sb. upravující zásady přesunu některých pravomocí z ústředních orgánů na národní výbory. Zbylé referáty byly zřízeny v průběhu ledna a února 1949 opět formou vládních nařízení. V dubnu téhož roku vyšlo nařízení vlády č. 116 Sb., kterým byly dořešeny otázky decentralizace pravomocí v oblasti výkonu správy. Zákon č. 78 Sb. z 24. března 1949 upravoval organizaci správy v Praze, která měla fakticky postavení kraje. Na krajské národní výbory postupně přecházela pravomoc některých zrušených úřadů. Vládním nařízením č. 13/1949 Sb., o technických referátech krajských národních výborů přešla dnem 1. února 1949 na tyto orgány působnost katastrálních měřičských úřadů a na základě toho byly v obvodu těchto národních výborů zřizovány katastrální komise podle §§ 9 a 11 katastrálního zákona. Podle zákona o krajském zřízení a vládního nařízení č. 306 Sb. z 28. prosince 1948 zanikly k 1. lednu 1949 obchodní a živnostenské komory a část jejich kompetence přešla na KNV. K 1. březnu 1949 přešly na KNV na základě zákona č. 281/1948 Sb. kompetence finančních úřadů II. instance, především zemského finančního ředitelství a část kompetencí okresních finančních ředitelství.

Zákonem č. 87 Sb. z 24. března 1949 převzaly od 1. dubna 1949 krajské a okresní národní výbory kompetenci zemských a okresních úřadů ochrany práce. V létě téhož roku přešly na KNV věci státních obvodních úřadoven pro pozemkovou reformu, dále zemských komisí zřízených pro scelování hospodářských pozemků a jiných úprav pozemkové držby a zemských komisí pro technicko-hospodářské úpravy pozemků. Zákonem o krajském zřízení zanikly v roce 1949 zemské školní rady a jejich působnost byla přikázána referátům školství, osvěty a tělesné výchovy krajských národních výborů. Dále zákonem č. 98/1950 Sb. byl likvidován Národní pozemkový fond a jeho působnost byla poté přenesena zčásti na ministerstvo zemědělství a z části na KNV a ONV. Vyhláškou ministerstva financí z 31. března 1950 č. 224 Ú.1. byly rovněž přesunuty některé úkoly fondu národní obnovy

---

⁶ HLEDÍKOVÁ, Z., JANÁK, J., DOBEŠ, J., *Dějiny správy v českých zemích: od počátku až po současnost*. Praha: Lidové noviny, 2005. 568 s. ISBN 80-7106-709-1. s. 447.

na krajské a okresní národní výbory. Stejně bylo postupováno na základě nařízení z 5. července 1950 v oblasti osvěty a v dalším roce správy cestovního ruchu a řadě oborů veřejné správy⁷.

V čele úřadu stál krajský tajemník, kterého ustanovovala rada s potvrzením ministerstva vnitra. Vedoucími zaměstnanci byly přednostové referátů. Počet členů krajského národního výboru byl odvislý od počtu obyvatel. V krajích do 500 000 obyvatel 36 členů, v krajích nad 500 000 až do 750 000 obyvatel 48 členů, v krajích nad 750 000 až 1 000 000 obyvatel 60 členů a v krajích nad 1 000 000 obyvatel 72 členů. Členové krajského národního výboru mohli být voliči také odvoláni a výbor jako celek rozpuštěn vládou. Krajský národní výbor mohl v plenárním zasedání rozhodnout o kterékoliv záležitosti krajské správy. Výkonnými složkami byly rada, předseda, jeho náměstkové (v krajích do 500 000 obyvatel jeden, v krajích nad 500 000 do 1 000 000 obyvatel dva a v krajích nad 1 000 000 obyvatel tři), referenti a komise. Rada vykonávala usnesení plenárního zasedání krajského národního výboru. Příslušela jí řízení a správa všech záležitostí náležejících do působnosti krajského národního výboru, pokud nebyly vyhrazeny plenárnímu zasedání nebo předsedovi KNV. Rada mohla pověřit komisi, aby ve stanoveném rozsahu rozhodovala jménem rady. Zasedání rady byla zpravidla neveřejná. V době, kdy rada nezasedala, mohl předseda činit neodkladná opatření, k nimž by jinak bylo zapotřebí usnesení rady, byl však povinen do 8 dnů požádat radu o dodatečné schválení. Pokud se rada neusnesla jinak, příslušelo referentovi právo rozhodovat a činit opatření v rozsahu činnosti referátu jménem rady⁸.

2.3 Krajské zřízení v letech 1954 až 1960

Zvolená koncepce organizace a funkcí územní samosprávy se od svých prvních dní ukazovala být jako málo funkční. Snaha o její zlidovění měla za následek neodbornost výkonu správy. Zrušení samosprávy vedlo k tomu, že občané ztráceli zájem o komunální záležitosti, na jejichž rozhodování se ostatně ani nemohli reálně podílet. Od počátku 50. let se neustále opakovaly pokusy o tzv. aktivizaci národních výborů a jejich spojení s nejbližšími masami pracujících. Žádný z nich nebyl úspěšný. Z dobových rozborů činností národních výborů plyne, že žádné z opatření, které mělo sloužit ke zlepšení práce národních výborů,

---

⁷ SCHELLE, K., *Vývoj české veřejné správy*. 1. vyd. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2008. 431 s. ISBN 978-80-87071-92-2, s. 390.

⁸ COGAN, R., *Krajské zřízení*. 1. vyd. Praha: ASPI, 2004. 442 s. ISBN 80-7357-041-6, s. 76.

nebylo úspěšné. Trvalým problémem zůstával fakt, že činnost národních výborů se uskutečňovala nikoli ve volených orgánech, ale odborným aparátem. Přes donucování k podílení se na demokracii neměli občané o činnost národních výborů zájem. Špatné fungování národních výborů bylo ještě násobeno častými a mnohdy chaotickými reorganizacemi jejich referátů. V roce 1953 bylo rozhodnuto přijmout komplexní zákon o národních výborech. Počátkem března 1954 byl schválen ústavní zákon č. 12/1954 Sb. a zákon č. 13/1954 Sb., o národních výborech. Ústavní zákon definoval národní výbory jako místní orgány státní moci pracujícího lidu a nejširší organizace pracujících. Zachováno zůstalo dělení národních výborů na krajské, okresní a národní⁹.

Zákon č. 13/1954 Sb., o národních výborech zrušil také referentský systém. Národní výbory vykonávaly svou působnost ve svých zasedáních a stálými komisemi. Výkonnými orgány byly rada, odbory a správy rad. Odbory a správy byly určeny vládním nařízením a jen se souhlasem vlády bylo možno zřídit i jiné. Zároveň došlo k rozšíření práva odvozené normotvorby ze strany krajských národních výborů. Doposud to záviselo na zmocnění zákonem nebo nařízením vlády. Napříště byly národní výbory oprávněny pro plnění svých úkolů v mezích své působnosti přijímat obecně závazná nařízení. Tato nařízení musela být v souladu se zákony, předpisy ústředních orgánů a také nařízeními národních výborů vyššího stupně. U krajských však vyššího stupně nebylo¹⁰.

Národní výbory všech stupňů byly voleny na dobu tří let. Aktivní volební právo bylo od 18 let, pasivní od 21 let. Do krajských národních výborů se volil 1 člen na 7 000 obyvatel, přičemž v krajích s počtem obyvatel do 525 000 se volilo 75 členů. K vytvoření nebo ke zrušení kraje nebo k podstatné změně jeho území nebo ke změně sídla krajského národního výboru bylo třeba zákona. Jiné změny v území krajů mohla provádět vláda. Vládním nařízením šlo vytvářet či rušit okresy nebo podstatně měnit jejich území a měnit sídla okresních národních výborů. Jiné změny v území okresů prováděly krajské národní výbory. KNV také vytvářely a rušily obce a měnily jejich hranice. Před rozhodnutím musel krajský národní výbor zjistit stanovisko zúčastněných obcí¹¹.

---

⁹ MATES, P., MATULA, M., *Kapitoly z dějin a teorie veřejné správy*. 3. vyd. Praha: VŠE, 1999. ISBN 80-7079-407-0. s.31.

¹⁰ COGAN, R., *Krajské zřízení*. 1.vyd. Praha: ASPI, 2004. 442 s. ISBN 80-7357-041-6, s. 77.

¹¹ SCHELLE, K., *Vývoj české veřejné správy*. 1. vyd. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2008. 431 s. ISBN 978-80-87071-92-2, s. 391-392.

Ani nová úprava z roku 1954 nepřinesla obrat v činnosti národních výborů. Nejen jejich kompetence, způsob řízení a vztahy mezi jednotlivými stupni správy, ale zejména také dobové poměry vylučovaly, aby občané měli zájem starat se o veřejné záležitosti. Věci, které měly být náplní činnosti národních výborů (školaství, kultura, lokální ekonomika) byly vyřizovány ministerstvy a na místní orgány zbývalo jen provádění jejich rozhodnutí. Během 50. let pokračovalo rušení obcí. Tím se nejen rušily historické místní vazby a vytvářely se nové komunity, občanům neznámé, o jejichž dění nemohli mít zájem, ale mimo to se jim samotný výkon správy vzdaloval a dostupnost orgánů byla pro ně stále složitější. Během druhé poloviny 50. let pokračovaly pokusy o oživení činnosti národních výborů a současně o rozšíření jejich působností zejména v hospodářské oblasti. Úspěch se však opět nedostavil a nezbylo než konstatovat, že všechny předchozí potíže a nedostatky trvají¹².

2.4 Krajské zřízení v letech 1960 – 1967

Ke konci padesátých let bylo zřejmé, že nedostatky ve veřejné správě přetrvávají. Zamýšlená decentralizace skončila na krajské úrovni, takže výkon správy zůstával občanům vzdálen. Navíc se začínaly projevovat vážné ekonomické problémy. Navzdory tomu, ale režim tvrdil, že základy socialismu se podařilo vybudovat a že se Československo ocitá na prahu nové etapy – rozvinuté socialistické společnosti. Rozhodnutí o zahájení příprav na reformu veřejné správy tedy mělo své politické, hospodářské a ideologické důvody. Vytvářela se nová pravidla plánování a nová organizace průmyslu a zemědělství, čemuž se mělo přizpůsobit i správní členění státu. Právně kodifikováno zákonem č. 36/1960 Sb., o územním členění státu vzniklo místo dosavadních 19 krajů a 306 okresů a obvodů na území Československa deset krajů¹³. V Čechách to byly kraje: **Středočeský kraj** se sídlem v Praze, **Jihočeský kraj** se sídlem v Českých Budějovicích, **Západočeský kraj** se sídlem v Plzni, **Severočeský kraj** se sídlem v Ústí nad Labem, **Východočeský kraj** se sídlem v Hradci Králové, **Jihomoravský kraj** se sídlem v Brně, **Severomoravský kraj** se sídlem v Ostravě a na Slovensku Západoslovenský kraj, Středoslovenský kraj a Východoslovenský kraj. Praha už nebyla v žádném kraji, její městský národní výbor měl však stejnou působnost jako krajský národní výbor.

---

¹² MATES, P., MATULA, M., *Kapitoly z dějin a teorie veřejné správy*. 3. vyd. Praha: VŠE, 1999. ISBN 80-7079-407-0. s.32.

¹³ HLEDÍKOVÁ, Z., JANÁK, J., DOBEŠ, J., *Dějiny správy v českých zemích: od počátku až po současnost*. Praha: Lidové noviny, 2005. 568 s. ISBN 80-7106-709-1. s. 450.

Nově stanovená velikost krajů byla odůvodňována především tím, že jejich dosavadní rozměry neodpovídaly potřebám rozvoje hospodářství a záměru rozšířit působnost národních výborů pro řízení ekonomiky. Ve skutečnosti byly rozhodující momenty často zcela nahodilé, jako například zastoupení konkrétních osobností ve vedoucích orgánech KSČ a vládě. Nové rozdělení státu narušilo přirozené vazby uvnitř regionů, došlo k oslabení tradičních center (např. Olomouce, Zlína, Pardubic), územní celky byly vyměřovány bez ohledu na potřeby obyvatel. Současně pokračovala likvidace historických obcí, zahájená již v předchozím desetiletí. Zákon předpokládal podstatné rozšíření působností národních výborů především v oblasti hospodářské a zabezpečování lokálních potřeb. Národním výborům byla předána do správy a řízení řada výrobních podniků, škol, sociálních a dalších institucí. Mimo to měly právo sledovat činnost státních orgánů a hospodářských organizací, které jim přímo nepodléhaly a upozorňovat na nedostatky v jejich činnosti. K jejich úkolům náležela také péče o veřejný pořádek¹⁴.

Krajské národní výbory odpovídaly za správné stanovení a rovnoměrné plnění úkolů hospodářské a kulturní výstavby řízené národními výbory. Při plnění těchto úkolů vycházely z jednoty celostátních a místních zájmů. Napomáhaly k zabezpečení celostátních úkolů na území kraje, organizovaly využívání všech jeho zdrojů a rezerv, dbaly o správné rozmístění hospodářství řízeného národními výbory a iniciativně navrhovaly ústředním orgánům řešení problémů rozvoje kraje. Řídily činnost okresních národních výborů a vytvářely předpoklady pro to, aby všechny národní výbory na jejich území mohly úspěšně plnit své úkoly v rozvoji hospodářství a kultury. Přímou řídicí hospodářské a rozpočtové organizace krajského významu. Zabezpečovaly jednotu odvětvových a územních hledisek v řízení a plánování rozvoje národního hospodářství a kultury¹⁵.

Nejvyšším orgánem každého národního výboru bylo plenární zasedání, které mimo jiné schvalovalo plány a rozpočty, jimiž určovalo úkoly podřízeným organizacím a národním výborům nižšího stupně a přidělovalo prostředky k jejich plnění. Projednávalo pololetní a roční výsledky plnění plánu a rozpočtu a schvalovalo výsledky hospodaření podřízených organizací. Dále řešilo zásadní otázky související s řízením a plánováním rozvoje

---

¹⁴ MATES, P., MATULA, M., *Kapitoly z dějin a teorie veřejné správy*. 3. vyd. Praha: VŠE, 1999. ISBN 80-7079-407-0. s.33.

¹⁵ SCHELLE, K., *Vývoj české veřejné správy*. 1. vyd. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2008. 431 s. ISBN 978-80-87071-92-2, s. 398.

hospodářství na svém území, zabezpečovalo v rámci svého území stranická a vládní usnesení, řídilo činnost své rady, komisí, odborů a národních výborů nižších stupňů. Plenární zasedání národních výborů byla svolávána, kdykoliv to bylo třeba k řešení důležitých a zásadních otázek. Plenární zasedání krajských národních výborů byla svolávána nejméně čtyřikrát do roka.

Výkonným orgánem národního výboru byla rada, která zabezpečovala a organizovala plnění úkolů národního výboru na všech úsecích hospodářské, kulturní a ostatní společenské činnosti. Řešila všechny závažnější otázky, pokud nebyly vyhrazeny plenárnímu zasedání. Zejména organizovala vypracování a plnění plánu rozvoje hospodářství a rozpočtu, usměrňovala a koordinovala činnost komisí a rad a organizovala soustavnou kontrolu plnění stranických a vládních usnesení. Měla též dbát o včasné a správné vyřizování stížností a podnětů občanů. Rada rozhodovala vždy ve sboru, scházela se dle potřeby, nejméně však jednou za 14 dní. Usnášela se většinou hlasů svých členů. Rada krajského národního výboru měla patnáct až osmnáct členů.

Dalším orgánem národního výboru byly komise, které byly iniciativními, výkonnými a kontrolními orgány, vybavené rozhodovací pravomocí k řízení úseků, pro něž byly stanoveny. Komise zejména řešily problémy spojené s vypracováním a plněním úkolů plánu a rozpočtu, podílely se na vypracování a posuzování všech návrhů předkládaných plenárnímu zasedání, kontrolovaly, jak jsou plněna stranická a vládní usnesení, rozhodovaly o všech důležitých otázkách týkajících se zabezpečování plánu a rozvoje podniků a zařízení, organizovaly prověrky činnosti podniků a zařízení a rozhodovaly o otázkách širšího společenského významu a důležité otázky týkající se občanů. Komise se scházely, kdykoliv to bylo třeba k plnění jejich úkolů. Rozhodovaly většinou hlasů všech svých členů.

Ani další pokus o reformu místní správy nebyl úspěšný. Centralizované řízení společenských procesů, zejména ekonomiky se dostalo do konfrontace s pokusy o decentralizaci. Národní výbory měly zajišťovat potřeby svých regionů, ale současně respektovat i celostátní zájmy a v tomto směru byla jejich činnost regulována vládou a ústředními orgány státní správy. Potíže byly násobeny zdůrazňováním role volených, neprofesionálních orgánů, zejména komisí při výkonu veřejné správy¹⁶.

---

¹⁶ MATES, P., MATULA, M., *Kapitoly z dějin a teorie veřejné správy*. 3. vyd. Praha: VŠE, 1999. ISBN 80-7079-407-0. s.35.

2.5 Krajské zřízení v letech 1967 - 1990

Ani v průběhu šedesátých let se nepodařilo těžkosti, na něž národní výbory narážely, odstranit. Naopak postupně sílící kritické nálady ve společnosti, byť byly primárně zaměřeny jinam, se musely dotknout i jich. Kromě častých neodborných zásahů komisí zůstávala předmětem diskusí stále otázka, zda má probíhat další decentralizace moci a rozhodování. Společenská atmosféra, v níž sílilo volání po politických reformách, nahrávalo i úvahám o nové zákonné úpravě národních výborů a celé veřejné správy. XIII. sjezd KSČ v květnu 1966 tyto plány podpořil a vyslovil se pro další posílení národních výborů a zejména jejich samosprávného momentu. Ke splnění tohoto záměru měl posloužit nový zákon o národních výborech č. 69/1967 Sb. Ačkoliv byl celkem jedenáctkrát novelizován, jeho základní principy platily až do konce existence soustavy národních výborů¹⁷.

Podle zákona č. 69/1967 byla působnost a pravomoc národních výborů stanovena velice široce, přičemž působnost krajského národního výboru byla dána § 28, který zněl: (1) Krajský národní výbor zabezpečuje proporcionální rozvoj hospodářství a kulturní, zdravotnické a sociální výstavby v kraji; za tím účelem vypracovává návrh plánu rozvoje oblasti, v jehož rámci usměrňuje správné proporce v rozvoji kraje. Účastní se dalších prací na přípravě státního plánu rozvoje národního hospodářství, úzce spolupracuje s ústředními orgány státní správy a předkládá jim iniciativní návrhy na řešení otázek dotýkajících se rozvoje kraje. (2) Krajský národní výbor řídí okresní národní výbory, pomáhá jim a radí se s nimi, zabývá se jejich podněty a upozorněními, dozírá na plnění zákonů a zachování státní disciplíny a provádí revize jejich hospodaření a hospodaření jimi řízených a spravovaných organizací. (3) Při výkonu státní správy se krajský národní výbor zaměřuje především na stanovení základních úkolů, řešení koncepčních otázek a na dozor na plnění zákonů a směrnic ústředních orgánů. (4) Krajský národní výbor může řídit hospodářské organizace a spravovat rozpočtové a příspěvkové organizace, které slouží k uspokojování potřeb více okresů nebo krajů, je-li řízení nebo správa na tomto stupni účelnější; dále může řídit nebo spravovat organizace poskytující zvlášť specializované služby¹⁸.

Zákon z roku 1967 znamenal jednu důležitou změnu oproti dosavadnímu stavu. Stanovil totiž kompetence, v nichž měly národní výbory vykonávat státní správu podle

---

¹⁷ HLEDÍKOVÁ, Z., JANÁK, J., DOBEŠ, J., *Dějiny správy v českých zemích: od počátku až po současnost*. Praha: Lidové noviny, 2005. 568 s. ISBN 80-7106-709-1. s. 451.

¹⁸ COGAN, R., *Krajské zřízení*. 1. vyd. Praha: ASPI, 2004. 442 s. ISBN 80-7357-041-6, s. 77-78.

zvláštních předpisů. Do této sféry patřila péče o životní prostředí, bydlení, služby, zřizování veřejně prospěšných zařízení, správa majetku, sestavování hospodářského plánu a rozpočtu, stavební řád, regulace pracovních sil, využívání nerostného bohatství, zemědělství, lesní a vodní hospodářství, energetika, zásobování, obchod a cestovní ruch, doprava, silnice, školství, kultura, ochrana památek, zdravotnictví, sociální zabezpečení, ochrana veřejného pořádku a požární ochrana. Národní výbory mohly k výkonu státní správy zřizovat a řídit hospodářské organizace, které samostatně hospodařily (v oblasti komunálních služeb, správy domovního majetku, místního stavebnictví, dopravy, veřejného stravování a cestovního ruchu). V době, kdy tento zákon vznikal, byly tyto kompetence považovány za samostatnou působnost národních výborů¹⁹.

V období tzv. Pražského jara v roce 1968 byla zahájena diskuse o zásadní reformě místní správy. Bylo uvažováno o obnovení územní samosprávy, novém administrativním rozdělení státu, kdy mělo dojít k obnovení historických zemí a vytvoření komunálního vlastnictví. Srpnová okupace a následný proces tzv. normalizace 70. let tento rozběh zlikvidovaly. Systém národních výborů zůstal zachován a jakýkoli pokus o územní autonomii, která představovala potencionální oponenturu vůči centru byl označen jako politicky pochybený. Organizace a řízení národních výborů se dotkla federalizace Československa, k níž došlo v roce 1968. Právní úprava národních výborů náležela do působnosti tehdejších zákonodárných sborů republik, tj. národních rad. Obecné koncepční řízení prováděly republikové vlády. V jednotlivých odvětvích správy podléhaly národní výbory příslušným ministerstvům a jiným ústředním orgánům státní správy. Pro další vývoj bylo typickou tendencí oslabování a posilování významu větších celků. V 70. letech vyhlásila KSČ linii urbanizace, která měla vést ke sbližování způsobu života ve městech a na venkově a jednotného socialistického osídlení. Její součástí bylo spojování obcí či jejich připojování k městům a vytvoření tzv. střediskových obcí. Důsledkem těchto opatření byl vznik větších celků. Proklamovaný cíl, zlepšení výkonu správy dosažen nebyl a navíc se správa stala pro občany mnohdy hůře dosažitelnou²⁰.

Ústavní zákon č. 143/1968 Sb., o československé federaci, který včlenil národní výbory do soustavy státních orgánů České socialistické republiky a Slovenské socialistické

---

¹⁹ HLEDÍKOVÁ, Z., JANÁK, J., DOBEŠ, J., *Dějiny správy v českých zemích: od počátku až po současnost*. Praha: Lidové noviny, 2005. 568 s. ISBN 80-7106-709-1. s. 453.

²⁰ MATES, P., MATULA, M., *Kapitoly z dějin a teorie veřejné správy*. 3. vyd. Praha: VŠE, 1999. ISBN 80-7079-407-0. s.39.

republiky a zároveň upravil jejich vztah k nejvyšším orgánům republik. K určitým změnám v organizaci národních výborů došlo v roce 1969 na Slovensku. Na základě zákona č. 72/1969 Sb., o novém územním členění SSR, bylo stanoveno, že území Bratislavy, tvoří zvláštní územní jednotku a ostatní území bylo rozděleno na 37 okresů. V souvislosti s tím byly zrušeny v SSR krajské národní výbory. Jejich působnost přešla na ONV, ministerstva a ostatní orgány²¹.

2.5.1 Činnost KNV

Krajské národní výbory určovaly koncepci rozvoje kraje v oblasti hospodářství, kultury, zdravotnických a sociálních záležitostí. Disponovaly velkými pravomocemi v oblasti investic, neboť vydávaly závazné stanovisko k rozmístění všech staveb. Řídily a spravovaly organizace a zařízení, jejichž činnost se týkala celého kraje (např. ČSAD). Do pravomoci KNV patřily dále školy (gymnázia, střední odborné školy, učiliště a konzervatoře), kulturní zařízení (krajské kulturní středisko, knihovna, muzeum, galerie, divadla, orgány památkové péče a ochrany přírody) a zdravotnická zařízení (Krajský ústav národního zdraví). Dohlížely také na dodržování zákona. V oblasti státní správy se KNV věnovaly hlavně dozoru a kontrole. Vyřizovaly pouze některé specializované agendy. Ve správním řízení představovaly pouze výjimečně I. stupeň a fungovaly hlavně jako odvolací orgány²². Vypracovávaly návrh plánu rozvoje v oblasti, v jehož rámci usměrňovaly správné proporce v rozvoji kraje. Účastnily se dalších prací na přípravě státního plánu rozvoje národního hospodářství, úzce spolupracovaly s ústředními orgány státní správy a předkládaly jim iniciativní návrhy na řešení otázek dotýkajících se rozvoje kraje. Řídily okresní národní výbory, pomáhaly jim a radily se s nimi, zabývaly se jejich podněty a upozorněními, dozíraly na plnění zákonů a zachování státní disciplíny a prováděly periodické revize jejich hospodaření. Při výkonu státní správy se krajské národní výbory zaměřovaly především na stanovení základních úkolů, řešení koncepčních otázek a na dozor na plnění zákonů a směrnic ústředních orgánů. Krajské národní výbory mohly zakládat státní podniky nebo zřídit své státní hospodářské organizace, popřípadě zřizovat, řídit nebo spravovat jiné organizace, které sloužily k uspokojování potřeb více okresů nebo krajů nebo poskytovaly

---

²¹ SCHELLE, K., *Vývoj české veřejné správy*. 1. vyd. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2008. 431 s. ISBN 978-80-87071-92-2, s. 403.

²² HLEDÍKOVÁ, Z., JANÁK, J., DOBEŠ, J., *Dějiny správy v českých zemích: od počátku až po současnost*. Praha: Lidové noviny, 2005. 568 s. ISBN 80-7106-709-1. s. 454.

zvláště specializované služby. Prováděly periodické revize hospodaření organizací jím řízených a spravovaných. Národní výbory sestavovaly a schvalovaly: střednědobý hospodářský plán, prováděcí hospodářský plán, střednědobý rozpočtový výhled a rozpočet. Při zpracování hospodářského plánu vycházel každý krajský národní výbor z úkolů a prostředků stanovených ve státním plánu rozvoje národního hospodářství a ve státním rozpočtu, jakož i z vlastního dlouhodobého výhledu opřeného o technickoekonomické koncepce a studie. Krajským národním výborům byly ve střednědobém prováděcím státním plánu stanoveny závazné úkoly pouze v nezbytném rozsahu. Ve státním rozpočtu republiky byly stanoveny finanční vztahy k rozpočtům národních výborů, popřípadě další závazné limity. V rámci závazných úkolů a limitů stanovených státním plánem a na podkladě finančních vztahů k rozpočtům národních výborů stanovených státním rozpočtem republiky stanovily krajské a okresní národní výbory národním výborům nižšího stupně závazné úkoly a limity a upravovaly finanční vztahy k jejich rozpočtům²³.

Národní výbory představovaly orgány státní správy v obcích, okresech a krajích. Měly tam vykonávat správu ve všech oblastech, pokud nebylo zákonem stanoveno jinak. Zůstávalo tedy několik speciálních oborů, ve kterých působily jiné územní orgány veřejné správy. Většinou se jednalo o součásti některých ústředních federálních nebo republikových orgánů. Do této skupiny patřily:

- ❖ **oblastní statistické orgány** – krajské správy a okresní oddělení Českého statistického úřadu,
- ❖ **orgány celní správy** – místní a výkonné orgány byly celnice, které podléhaly celnímu ředitelství, prováděly celní kontrolu při dovozu, vývozu a průvozu zboží,
- ❖ **okresní a krajské finanční správy** – okresní zajišťovaly správu daní, dotací a řízení při daňových přestupcích, **krajské** řídily okresní a přezkoumávaly jejich rozhodnutí,
- ❖ **orgány Sboru národní bezpečnosti** – byl organizován podle krajů, okresů a obvodů,
- ❖ **báňská správa** - Český báňský úřad plnil funkci ústředního orgánu, kterému podléhaly obvodní báňské úřady vykonávající ve svém obvodu působnosti odborný státní dozor podle zákona,
- ❖ **okresní a krajské zemědělské správy** – okresní řídily JZD a většinu státních statků, podílely se na plánování zemědělské výroby, na rozmisťování a výchově kádrů, **krajské** stanovovaly dlouhodobé plány,

---

²³ SCHELLE, K., *Vývoj české veřejné správy*. 1. vyd. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2008. 431 s. ISBN 978-80-87071-92-2, s. 414.

- ❖ **okresní a krajské vojenské správy** – prováděly rozhodnutí a opatření podle branného zákon²⁴.

2.5.2 Příjmy národních výborů

Příjmy národních výborů tvořily zejména:

- ❖ příjmy od státních podniků založených národním výborem a od organizací zřízených nebo spravovaných národním výborem v rozsahu stanoveném zvláštními předpisy,
- ❖ výnosy daní a poplatků v rozsahu stanoveném zvláštními předpisy,
- ❖ dotace a subvence ze státního rozpočtu nebo z rozpočtu národního výboru vyššího stupně,
- ❖ ostatní příjmy v rozsahu stanoveném zvláštními předpisy,
- ❖ dobrovolné příspěvky od jiných národních výborů, státních, družstevních a společenských organizací,
- ❖ úvěry.

Příjmy národních výborů nebyly účelové, s výjimkou účelových subvencí ze státního rozpočtu a příjmů, jejichž účelovost byla stanovena právními předpisy nebo orgánem, který je poskytoval. Národní výbory musely v rozpočtu zabezpečit krytí veškerých svých závazků, které převzaly, závazků vyplývajících z plnění zákonných povinností, popřípadě též odvody do rozpočtu národního výboru vyššího stupně nebo do státního rozpočtu. Nedosahoval-li příslušný národní výbor rozpočtem předpokládaných příjmů, musel omezit v odpovídajícím rozsahu výdaje, přitom však musel zabezpečit výdaje ke krytí převzatých závazků a výdaje na plnění zákonných povinností. Dále národní výbory vytvářely vlastní peněžní fondy, především z prostředků získaných ze svého hospodaření a využívaly jich k dalšímu rozvoji hospodářské a kulturní výstavby²⁵.

2.5.3 Orgány KNV

Orgány KNV tvořily:

---

²⁴ HLEDÍKOVÁ, Z., JANÁK, J., DOBEŠ, J., *Dějiny správy v českých zemích: od počátku až po současnost*. Praha: Lidové noviny, 2005. 568 s. ISBN 80-7106-709-1. s. 455.

²⁵ SCHELLE, K., *Vývoj české veřejné správy*. 1. vyd. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2008. 431 s. ISBN 978-80-87071-92-2, s. 415.

- ❖ plenární zasedání
- ❖ rada krajského národního výboru, kterou tvořili předseda, místopředsedové, tajemník a další členové, kterých bylo 15 – 18, jež byli voleni národním výborem z poslanců na celé volební období.
- ❖ komise jako kontrolní orgány
- ❖ výbory lidové kontroly
- ❖ odbory

2.6 Závěr

Činnost národních výborů skončila dnem konání komunálních voleb 24. listopadu 1990, kdy je vystřídaly okresní úřady, zřízené zákonem č. 425/1990 Sb., o okresních úřadech ze dne 9. října 1990 a obecní úřady, zřízené zákonem č. 367/1990 Sb., o obcích ze dne 4. září 1990. Již před tím, 18. července 1990 vyšel ústavní zákon č. 294/1990 Sb., kterým se měnila ústava v tom smyslu, že hlava VII. Ústavy z roku 1960 „Národní výbory“ dostává nový název „Místní samospráva“, související s důležitou změnou – obnovením samosprávy. Současně zákon zkracoval volební období národních výborů do dne nových voleb do obecních zastupitelstev. Ke dni ukončení činnosti národních výborů byly zákonem o obcích č. 367/1990 Sb. zrušeny bez náhrady krajské úřady a přesně vymezenou část jejich agendy převzaly na základě zákona č. 425/1990 Sb. okresní úřady. Další část agendy přešla na ministerstva a centrální úřady a ty zřizovaly případné pobočky obvykle v bývalých krajských městech. Například ve všech okresech začaly působit jako pobočky ministerstva zemědělství bývalé okresní zemědělské správy, k jejichž dlouhodobým úkolům náleželo např. vypořádání restitucí a zprivatizování veškerého státního a lesního majetku. Krajské zřízení si ponechaly armáda, policie, archivnictví a další. K zásadním změnám došlo i ve sféře společenských organizací a začaly se budovat nové zájmové organizace obchodní, živnostenské a průmyslové sféry²⁶.

---

²⁶ KOCOUREK, L., *Správa v českých zemích a v Československu v letech 1848-2005: historický přehled*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola finanční a správní, o.p.s. v edici EUPRESS, 2007. 105 s. ISBN 978-80-86754-75-8, s. 91.

3 Charakteristika soudobého krajského zřízení

Transformace veřejné správy po roce 1989 započala zákonem, který umožnil odvolání poslanců zastupitelských sborů a volbu poslanců nových. Na jaře 1990 se ovšem prosadil názor, jenž s dalším fungováním národních výborů vůbec nepočítal. Plánovaná reforma veřejné správy měla vycházet ze zrušení celé soustavy národních výborů. Její tvůrci naopak předpokládali, že bude obnovena samospráva na úrovni měst a obcí, že vzniknou nové monokratické orgány státní správy působící v okresech, že kompetence krajských národních výborů si rozdělí okresy a centrum a že se do budoucna ustaví samospráva i na vyšší než pouze obecní úrovni. Zákonem České národní rady č. 425/1990 Sb., o okresních úřadech bylo zrušeno v Čechách sedm dosavadních krajských a 75 okresních národních výborů, které nahradilo 73 nových okresních úřadů. Okresní úřady převzaly většinu kompetencí ve státní správě od okresních národních výborů. Jelikož ale část z nich přešla také na centrální orgány, bylo třeba zřizovat územní pracoviště ústředních správních úřadů, což do celkové organizace státní správy vznášelo zmatek. Ačkoliv již na počátku devadesátých let bylo rozhodnuto o tom, že vzniknou nové samosprávné celky a že by zároveň měl být vytvořen stupeň státní správy mezi okresy a centrem, k uskutečnění těchto záměrů vedla ještě dlouhá cesta²⁷.

3.1 Východiska reformy po roce 1990

První záměry reformy veřejné správy po svržení komunistického režimu v listopadu 1989 byly dány ekonomickou a politickou situací. V té době existovaly dvě úrovně centrální vlády a to federální vláda a vláda dvou republik (České a Slovenské). Dalším stupněm byly krajská a místní státní správa. Hlavními cíly reformy státní správy byla její decentralizace, zrušení systémů národních výborů a vytvoření samosprávných obcí. V červnu 1993 byl předložen vládě Návrh reformy územní správy v České republice. Spornou otázkou však bylo, zda existence vyšší samosprávy má být realizována na základě historických zemí nebo krajů, byly rozdílné představy o způsobu uplatnění zemského principu, o podobě krajů, o počtu vyšších územních samosprávných celků a řešení vztahu samosprávy a státní správy v nich. Vláda navrhovala zřídit 17 vyšších územních samosprávných celků. V té době

---

²⁷ HLEDÍKOVÁ, Z., JANÁK, J., DOBEŠ, J., *Dějiny správy v českých zemích: od počátku až po současnost*. Praha: Lidové noviny, 2005. 568 s. ISBN 80-7106-709-1. s. 481.

se předpokládala decentralizace státní správy zejména na úsecích kultury, školství, sociálního zabezpečení a zdravotnictví.

V září roku 1994 byly vládou schváleny „Záměry vlády ČR v oblasti reformy veřejné správy“. Dokument obsahoval tyto iniciativy:

- ❖ překonat nefunkční rozdrobenost malých obcí,
- ❖ navrhnout právní úpravu řešení případů, kdy obec odmítá dodržovat zákon,
- ❖ připravit volby do zastupitelstev,
- ❖ řešit otázku financování samosprávných funkcí vyšších územních samosprávných celků,
- ❖ zachovat postavení okresních úřadů jako orgánů státní správy s všeobecnou působností,
- ❖ do krajských úřadů v maximálně možné míře přenést prvoinstanční působnost ministerstev, zejména na úseku vodního hospodářství, odpadového hospodářství a ochrany přírody,
- ❖ prověřit nezbytnost existence některých dekoncentrovaných orgánů státní správy v území a případné budoucí požadavky na vznik dalších takových orgánů²⁸.

Východiskem pro další postup reformy v letech 1996-1998 byly dva zásadní dokumenty a to koaliční dohoda a programové prohlášení vlády.

Cíle **programového prohlášení vlády** byly:

- ❖ racionalizace veřejné správy,
- ❖ zlepšení profesionality veřejné správy a
- ❖ dodržování ústavního pořádku.

Cíle **koaliční dohody** byly:

- ❖ zřídit regionální samosprávu,
- ❖ zrevidovat kompetence všech úrovní a institucí veřejné správy,
- ❖ připravit změnu zákona o rozpočtových pravidlech a
- ❖ připravit zákony o státní službě, o majetku státu a základní soukromoprávní kodexy²⁹.

---

²⁸ *Reforma veřejné správy v České republice*. [online]. [Cit. 2010-04-12]. Dostupné na < http://is.vsfs.cz/el/6410/zima2006/BK_VSSV_2/VSSV-komb.1_4_.ppt?fakulta=6410;obdobi=14;kod=BK_VSSV_2#263,10,Snímek 10>.

²⁹ *Reforma veřejné správy v České republice*. [online]. [Cit. 2010-04-12]. Dostupné na < http://is.vsfs.cz/el/6410/zima2006/BK_VSSV_2/VSSV-komb.1_4_.ppt?fakulta=6410;obdobi=14;kod=BK_VSSV_2#267,14,Koaliční dohoda>.

Dne 30.listopadu 1997 podala vláda demisi. Nová vláda se soustředila více na změny personální než strukturální. 30. června 1997 byla ministerstvem vnitra a ministerstvem spravedlnosti předložena další koncepce reformy, která byla vládou schválena dne 23.března 1998. V této etapě bylo nutno uvést postavení a úkoly orgánů územní samosprávy do souladu s Ústavou České republiky a s dokumenty Evropské unie. Hlavními úkoly této etapy byla decentralizace státní správy, dělba působnosti v samosprávě mezi obcemi a vyššími územními samosprávnými celky, právní úprava v oblasti státní služby, vybudování správního soudnictví a v souvislosti s tím nová úprava správního řízení a vytvoření předpokladů pro stabilitu státní správy, její zefektivnění a ochrana před politickými vlivy. Dne 3. prosince 1997 byl přijat ústavní zákon č. 347/1997 Sb., kterým bylo vytvořeno 14 vyšších územních samosprávných celků. Tím byla ukončena téměř sedm let trvající diskuse o územním členění státu. Zákon nabyl účinnosti dne 1.ledna 2000.

V červenci 1997 předložila Evropská komise stanovisko k žádosti České republiky o vstup do Evropské unie. Měla výhrady k pomalému postupu reformy v ČR, k neexistenci regionální samosprávy, neexistenci zákona o státní službě a nelíbilo se jí, že není vytvořena strategie reformy veřejné správy, která by se měla dostatečně rychle realizovat. Na základě těchto výhrad musela vláda slíbit:

- ❖ řadu zákonných předloh, jež mají naplnit ústavní zákon o vytvoření VÚSC z prosince 1997,
- ❖ předložit návrhy zákonů umožňujících rozšíření spoluúčasti občanů (referendum, ombudsman),
- ❖ předložit návrh zákona o státní službě a
- ❖ připravit daňovou reformu a rozpočtovou reformu posilující ekonomické kompetence místních a regionální samospráv³⁰.

3.2 Ústava ČR

Listopadové události roku 1989, změna Ústavního zákon č. 194/1990 Sb., kterým se mění a doplňuje ústavní zákon č. 100/1960 Sb., Ústava Československé socialistické

---

³⁰ *Reforma veřejné správy v České republice.* [online]. [Cit. 2010-04-12]. Dostupné na < [http://is.vsfs.cz/el/6410/zima2006/BK_VSSV_2/VSSV-komb.1_4_.ppt?fakulta=6410;obdobi=14;kod=BK_VSSV_2#277,24,Vláda slíbila: >](http://is.vsfs.cz/el/6410/zima2006/BK_VSSV_2/VSSV-komb.1_4_.ppt?fakulta=6410;obdobi=14;kod=BK_VSSV_2#277,24,Vláda%20slíbila:>)

republiky a ústavní zákon č. 143/1968 Sb., o československé federaci a obnova demokratického právního státu přinesly v roce 1990 zrušení soustavy národních výborů jako orgánů státní moci a správy i obnovení místní samosprávy v ČR. Bylo rozhodnuto, že reforma územní veřejné správy nebude vycházet z existující soustavy národních výborů, ale bude návratem k předválečným principům. Novelizovaná ústava nejprve obnovila místní samosprávu zahrnující přenesenou i samostatnou působnost, na což navázal zákon č. 367/1990 Sb., o obcích a některé další zákony. Pro realizaci těchto zákonů v praxi měly rozhodující úlohu demokratické volby do obecních zastupitelstev konané v listopadu 1990.

Navazující etapou procesu legislativní revitalizace místní samosprávy se stalo přijetí Ústavního zákona ČNR č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky. Hlava sedmá „Územní samospráva“ čl. 99 až 105 této ústavy říká: Česká republika se člení na obce, které jsou základními územními samosprávnými celky a kraje, které jsou vyššími územními samosprávnými celky. Územní samosprávné celky jsou územními společenstvími občanů, která mají právo na samosprávu. Zákon stanoví, kdy jsou správními obvody. Obec je vždy součástí vyššího územního samosprávného celku. Vytvořit nebo zrušit vyšší územní samosprávný celek lze jen ústavním zákonem. Obec je samostatně spravována zastupitelstvem. Vyšší územní samosprávný celek je samostatně spravován zastupitelstvem. Územní samosprávné celky jsou veřejnoprávními korporacemi, které mohou mít vlastní majetek a hospodaří podle vlastního rozpočtu. Stát může zasahovat do činnosti územních samosprávných celků, jen vyžaduje-li to ochrana zákona, a jen způsobem stanoveným zákonem. Členové zastupitelstev jsou voleni tajným hlasováním na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva. Funkční období zastupitelstva je čtyřleté. Zákon stanoví za jakých podmínek se vyhlásí nové volby zastupitelstva před uplynutím jeho funkčního období. Působnost zastupitelstev může být stanovena jen zákonem. Zastupitelstvo obce rozhoduje ve věcech samosprávy, pokud nejsou zákonem svěřeny zastupitelstvu vyššího územního samosprávného celku. Zastupitelstva mohou v mezích své působnosti vydávat obecně závazné vyhlášky. Výkon státní správy lze svěřit orgánům samosprávy jen tehdy, stanoví-li to zákon³¹.

---

³¹ Ústavní zákon ČNR č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, hlava sedmá.

3.3 I. fáze reformy územní veřejné správy

Prvořadým úkolem I. fáze reformy bylo obnovit územní samosprávu a přizpůsobit ji požadavkům moderní doby a požadavkům Evropské unie. Bylo to období reformy veřejné správy a územní samosprávy jako komplexní systémové změny, decentralizace, dekoncentrace a profesionalizace výkonu veřejné správy a územní samosprávy. Bylo nutno odstranit nedostatky ve výkonu veřejné správy a principy, jako je spolehlivost, odpovědnost, manažerské způsoby řízení, profesionalita a účast občanů, zahrnout do jednotlivých kroků reformy. Cílem této reformy byla obnova územní samosprávy a její oddělení od státní správy a moci, rozdělení kompetencí, zvýšení průhlednosti rozhodovacích procesů, přiblížení státní správy k občanům, zkvalitnění a zefektivnění výkonu veřejné správy, její modernizace a informatizace, zvýšení profesionalizace úředníků, zvýšení účinnosti odborné veřejné kontroly, snížení rozsahu přerozdělovacích procesů prostřednictvím státního rozpočtu. Tato reforma se zaměřila především na zrušení soustavy národních výborů, na změny územního členění a vytvoření nových správních obvodů, na vytvoření dvoustupňové územní samosprávy, vytvoření ekonomických a legislativních předpokladů pro fungování územní samosprávy a vytvoření nové struktury státní správy.

V této etapě došlo k určitým změnám na úrovni ústřední státní správy, kdy došlo ke zrušení některých ministerstev a ústředních orgánů a zřízení nových ministerstev, došlo ke změně v působnosti ministerstev a docházelo k částečné decentralizaci státní správy. K 1.1. 1990 byly zrušeny krajské národní výbory. Koncem roku 1990 došlo k obnově obecního zřízení. Na obce byla převedena část majetku z vlastnictví ČR, docházelo k změnám hranic obcí, případně jejich slučování. Došlo také k postupnému převádění majetku státu a zřizovatelských funkcí k příspěvkovým organizacím a organizačním složkám v oblasti školství, dopravy, zčásti zdravotnictví a kultury. Pokračovala decentralizace a dekoncentrace státní správy. Byly přijaty zákony o vytvoření vyšších územních samosprávných celků a krajském zřízení, s využitím smíšeného modelu územní samosprávy.:

- ❖ zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení),
- ❖ zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení),
- ❖ zákon č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů,
- ❖ zákon č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze,
- ❖ zákon č. 132/2000 Sb., o změně některých zákonů souvisejících se zákonem o krajích, zákonem o obcích, zákonem o okresních úřadech a zákonem o hlavním městě Praze,

- ❖ zákon č. 147/2000 Sb., o okresních úřadech.

K právním předpokladům realizace krajského zřízení patřily i tyto finanční zákony:

- ❖ zákon č. 157/2000 Sb., o přechodu některých věcí, práv a závazků z majetku České republiky do majetku krajů,
- ❖ zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a změně některých souvisejících zákonů,
- ❖ zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích,
- ❖ zákon č. 220/2000 Sb., o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím zákona o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích,
- ❖ zákon č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům,
- ❖ zákon č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje,
- ❖ zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů.

Dnem voleb do krajských zastupitelstev 12. listopadu 2000 skončila I. fáze reformy veřejné správy. Činnost zahájily krajské úřady 1. ledna 2001.

3.4 II. fáze reformy územní veřejné správy

Na I. fázi reformy navázala II. fáze reformy územní veřejné správy. Pro realizaci této fáze bylo rozhodující zejména vyřešení problémů územně správního uspořádání ČR, přenosu působnosti z okresních úřadů na jiné subjekty a přechodu majetku státu dosud spravovaného okresními úřady. V letech 2000 až 2002 došlo k vytvoření legislativních podmínek pro II. fázi reformy územní veřejné správy. Jednalo se o tyto novely a zákony:

- ❖ novela zákona o krajích – zákon číslo 231/2002 Sb.,
- ❖ novela zákona o obcích – zákon č. 313/20002 Sb.,
- ❖ zákon č. 312/2002 Sb., o úřednicích územních samosprávných celků,
- ❖ zákon č. 314/20002 Sb., o stanovení obcí s pověřeným obecním úřadem a stanovení obcí s rozšířenou působností,
- ❖ zákon č. 320/2002 Sb., o změně a zrušení některých zákonů v souvislosti s ukončením činnosti okresních úřadů,
- ❖ zákon č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů,

- ❖ zákon č. 311/2002 Sb., kterým se mění zákon č. 553/1991 Sb., o obecní policii³².

K 31. prosinci 2002 byla ukončena činnost okresních úřadů. Větší část působností okresních úřadů byla k 1.lednu 2003 přenesena na obce s pověřenými obecními úřady a obce s rozšířenou působností, menší část kompetencí byla přenesena na krajské úřady a na další správní úřady. Krajské úřady se staly ve většině právních řízení odvolacím orgánem pro prvoinstanční rozhodování obecních úřadů.

3.5 Decentralizace a dekoncentrace

Horizontální dekoncentrace představuje věcné rozdělení správních činností do více, sobě nepodřízených orgánů. **Vertikální** dekoncentrace je založena na delegaci kompetence v rámci hierarchie organizační struktury.

Mezi důvody decentralizace patří: přechod na systém moderní evropské správy, proces přibližování se České republiky Evropské unii a tím možnost uplatňování evropské regionální politiky a efektivní využívání strukturálních fondů, uplatnění zásady subsidiarity a v neposlední řadě prospěšnost občanům a veřejnosti v dostupnosti služeb. Decentralizace je důležitá pro plnohodnotný rozvoj sociální politiky státu, kdy regiony přebírají větší odpovědnost za rozvoj v oblasti vzdělávání, zdravotnické péče a sociální péče na svém území v souladu s potřebami a zájmy daného území. Decentralizací státní správy došlo k posílení významu samosprávy. Od 1.1.2003 bylo dosaženo lepší dostupnosti veřejné správy pro občany.

3.6 Krajské zřízení

Krajské zřízení v České republice bylo obnoveno v roce 2000. Z hlediska územních obvodů se tyto kraje výrazně liší od krajů existujících v letech 1960-1990, ale naopak jsou velmi podobné krajům z let 1949-1960. Svou rozlohou a počtem obyvatel se navzájem výrazně liší³³.

---

³² Průcha, P., *Územní samospráva v České republice a v Evropě*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. 423 s. ISBN 978/-80-7380-028-4. s. 171-174.

³³ HLEDÍKOVÁ,Z., JANÁK, J., DOBEŠ,J., *Dějiny správy v českých zemích: od počátku až po současnost*. Praha: Lidové noviny, 2005. 568 s. ISBN 80-7106-709-1. s. 480.

Impulsem pro zřízení vyšších územních samosprávních celků byl ústavní zákon č. 1/1993 Sb. Ústava ponechala k uvážení, zda uskutečnit zemské nebo krajské zřízení. Stala se prvním základem pro samostatnou působnost krajů. Jednoznačné ústavní určení, že vyššími územními samosprávnými celky jsou kraje, bylo zakotveno ústavním zákonem č. 347/1997 Sb., který nabyl účinnosti dne 1. ledna 2000. Ve smyslu této právní úpravy se vytvořilo 14 vyšších územních samosprávních celků v postavení krajů. Jedná se o tyto kraje:

- ❖ **Hlavní město Praha**, vymezený územím hlavního města Prahy,
- ❖ **Středočeský kraj** se sídlem v Praze, vymezený územím okresů Benešov, Beroun, Kladno, Kolín, Kutná Hora, Mělník, Mladá Boleslav, Nymburk, Praha- východ, Praha – západ, Příbram a Rakovník.
- ❖ **Budějovický kraj** se sídlem v Českých Budějovicích, vymezený územím okresů české Budějovice, Český Krumlov, Jindřichův Hradec, Písek, Prachatice, Strakonice a Tábor.
- ❖ **Plzeňský kraj** se sídlem v Plzni, vymezený územím okresů Domažlice, Klatovy, Plzeň město, Plzeň – jih, Plzeň – sever, Rokycany a Tachov.
- ❖ **Karlovarský kraj** se sídlem v Karlových Varech, vymezený územím okresů Cheb, Karlovy Vary a Sokolov.
- ❖ **Ústecký kraj** se sídlem v Ústí nad Labem, vymezený územím okresů Děčín, Chomutov, Litoměřice, Louny, Most a Teplice..
- ❖ **Liberecký kraj** se sídlem v Liberci, vymezený územím okresů Česká Lípa, Jablonec nad Nisou, Liberec a Semily.
- ❖ **Královéhradecký kraj** se sídlem v Hradci Králové, vymezený územím okresů Hradec Králové, Jičín, Náchod, Rychnov nad Kněžnou a Trutnov.
- ❖ **Pardubický kraj** se sídlem v Pardubicích, vymezený územím okresů Chrudim, Pardubice, Svitavy a Ústí nad Orlicí.
- ❖ **Jihlavský kraj** se sídlem v Jihlavě, vymezený územím okresů Havlíčkův Brod, Jihlava, Pelhřimov, Třebíč a Žďár nad Sázavou.
- ❖ **Brněnský kraj** se sídlem v Brně, vymezený územím okresů Blansko, Brno – město, Brno – venkov, Břeclav, Hodonín, Vyškov a Znojmo.
- ❖ **Olomoucký kraj** se sídlem v Olomouci, vymezený územím okresů Jeseník, Olomouc, Prostějov, Přerov a Šumperk.

- ❖ **Ostravský kraj** se sídlem v Ostravě, vymezený územím okresů Bruntál, Frýdek-Místek, Karviná, Nový Jičín, Opava a Ostrava-město.
- ❖ **Zlínský kraj** se sídlem ve Zlíně, vymezený územím okresů Kroměříž, Uherské Hradiště, Vsetín a Zlín.

Následnou účinností ústavního zákona č. 176/2001 Sb. došlo ke změně názvů Budějovického kraje na **Jihočeský kraj**, Jihlavského kraje na **kraj Vysočina**, Brněnského kraje na **Jihomoravský kraj** a Ostravského kraje na **Moravskoslezský kraj**.

K faktickému ustavení krajů a započetí jejich činnosti došlo v návaznosti na volby do zastupitelstev krajů, které se uskutečnily 12.11.2000, kdy také nabyl účinnosti zákon o krajích. Konkrétní pravomoci v jednotlivých oborech správy přidělil krajům zákon č. 132/2000 Sb., kterým se na ně přenesly působnosti z ministerstev, školských a okresních úřadů. Kraje touto cestou získaly kompetence celkem v devíti oborech správy:

- ❖ **školství** – zřizování některých typů škol, zajištění jejich provozu a investičního rozvoje,
- ❖ **kultura** – metodické řízení památkové péče, určování koncepce jejího rozvoje,
- ❖ **sociální zabezpečení** – druhá instance v rozhodování o poskytnutí sociálních dávek, zřizování a provozování zařízení sociální péče, rozhodování o přijetí do ústavní sociální péče provozované krajem,
- ❖ **stavební řízení, územní plánování, regionální rozvoj** – nadřízený orgán územního plánování pro obce, vytváření územních plánů velkých územních celků, provádění stavebního řízení, zejména rozhodování u staveb, které mají dopad a význam pro větší část kraje,
- ❖ **zdravotnictví** – v první fázi reformy neměly kraje v této oblasti příliš významné kompetence, později ale do správy krajů přešlo řízení a vlastnictví většiny nemocnic,
- ❖ **vnitro** – vydávání, pozastavování, odnímání a navrácení osvědčení strážníkům obecní policie,
- ❖ **zemědělství, myslivost, rybářství, vodní hospodářství** – plány pro velké výměry lesů, povolování honiteb, vytváření rybářských revírů, podávají vyjádření ke stavbám, které ovlivňují hospodaření s vodou,
- ❖ **doprava** – kraje vlastní silnice 2. a 3. třídy na svém území, povolují na nich těžké přepravy, udělují a odebírají oprávnění k provozu stanic STK,

- ❖ **životní prostředí** – kraje stanovují koncepci odpadového hospodářství, vedou evidenci odpadů, v rámci zákona posuzují dopad staveb, činností a technologií na životní prostředí³⁴.

Vymezení jednotlivých krajů:

- ❖ **Praha** – funkci kraje plní magistrát.
- ❖ **Středočeský kraj** je vymezen shodně se stejnojmenným krajem z let 1949 – 1960. Je zde problém zařazení některých okresů, které tradičně tíhnou k jinému kraji. V případě okresu Příbram se očekávalo spíše zařazení k Plzni, Kutná Hora a Kolín k Pardubickému kraji nebo Hradecku a Rakovník ke Karlovarskému kraji.
- ❖ **Budějovický kraj** je oproti dřívějšímu Jihočeskému kraji menší o okres Pelhřimov. Za cizorodou oblast se považuje východní část okresu Jindřichův Hradec (Dačicko a Slavonicko), která vždy náležela k Moravě.
- ❖ **Plzeňský kraj** vznikl z části Západočeského kraje. Zbytek vytvořil VÚSC Karlovy Vary.
- ❖ **Ústecký kraj** vznikl jako větší část Severočeského kraje.
- ❖ **Liberecký kraj** vznikl jako menší část území Severočeského kraje, zvětšeného o okres Semily.
- ❖ **Hradecký kraj** vznikl jako část Východočeského kraje, zmenšeného kromě okresu Semily též o okresy připojené ke kraji Pardubickému.
- ❖ **Pardubický kraj** tvoří menší část území Východočeského kraje. Je zmenšený o okres Havlíčkův Brod a o oblasti připojené k Hradeckému kraji. Problematický je okres Svitavy, kde česká část tíhne k Pardubicím a moravská část k Brnu.
- ❖ **Jihlavský kraj** je nejvíce diskutovaný, neboť z příslušných podílů Východočeského a Jihomoravského kraje není žádný z okresů tohoto kraje jako celek stoprocentně zařaditelný.
- ❖ **Brněnský kraj** tvoří sedm okresů. Problematický je okres Hodonín, který tíhne spíše ke Zlínu.
- ❖ **Olomoucký kraj** tvoří pět okresů. Problematický je okres Jeseník, který je značně odlehlý.
- ❖ **Zlínský kraj** je vytvořen z menších částí dosavadních dvou moravských krajů.

---

³⁴ HLEDÍKOVÁ, Z., JANÁK, J., DOBEŠ, J., *Dějiny správy v českých zemích: od počátku až po současnost*. Praha: Lidové noviny, 2005. 568 s. ISBN 80-7106-709-1. s. 484.

- ❖ **Ostravský kraj** je vytvořen z části Severomoravského kraje. Problém je zde s Opavou, kde někteří očekávali vznik kraje Olomouckého³⁵.

Obr. 1: Mapa krajů v České republice

Zdroj: <http://www.czso.cz/cz/cisla/kartog/ko1999/ko1999.htm>

3.7 Kraj

Kraj tvoří občané kraje. Mezi občany kraje patří občané České republiky, jež mají trvalý pobyt v některé z obcí, nebo vojenském újezdu v územním obvodu kraje. Občan kraje, jež dosáhl 18. roku věku má zákonem stanovená oprávnění ve vztahu ke kraji. Tyto oprávnění má i cizinec, který dosáhl 18 let a je přihlášen k trvalému pobytu v některé z obcí nebo vojenském újezdu v územním obvodu kraje. Jsou jimi:

- ❖ volební právo vážící se k zastupitelstvu kraje, a dále právo vyjadřovat své názory v krajském referendu,
- ❖ právo nahlížet do zápisů a usnesení z jednání zastupitelstva, usnesení rady, komisí a výborů, a dále právo nahlížet do rozpočtu a závěrečného účtu,
- ❖ zúčastňovat se zasedání zastupitelstva a vyjadřovat se k projednávaným záležitostem,
- ❖ podávat orgánům kraje návrhy, připomínky a podněty a vyžadovat projednání určité záležitosti radou nebo zastupitelstvem³⁶.

³⁵Reforma veřejné správy v České republice. [online]. [Cit. 2010-04-12]. Dostupné na <http://is.vsfs.cz/el/6410/zima2006/BK_VSSV_2/VSSV-komb.1_4_.ppt?fakulta=6410;obdobi=14;kod=BK_VSSV_2#295,29,Vymezení jednotlivých krajů>.

3.7.1 Samostatná a přenesená působnost krajů

Kraj vykonává svoji činnost v rámci tzv. samostatné nebo přenesené působnosti. Pokud zákon nestanoví, že jde o přenesenou působnost, jedná se vždy o samostatnou působnost. Z právního hlediska je přenesená působnost jednotný a sjednocovaný výkon státní správy se závislým rozhodováním, zatímco v samostatné působnosti stávající úprava tyto režimy nezná a fakticky je ani nepřipouští. Samostatná působnost představuje autonomní, nezávislé rozhodování, bez vztahů nadřízenosti a podřízenosti. Kraj je v rámci **samostatné působnosti**:

- ❖ veřejnoprávní korporací, významným samostatným ekonomickým subjektem, který má právní subjektivitu,
- ❖ společenstvím členů,
- ❖ reprezentantem veřejných zájmů,
- ❖ schvaluje záměry rozvoje kraje,
- ❖ pečuje o komplexní územní rozvoj,
- ❖ vytváří podmínky pro rozvoj sociální péče a pro uspokojování potřeb občanů, především potřeby ochrany a rozvoje zdravých životních podmínek, dopravy a spojů, potřeby informací, výchovy a vzdělávání, celkového kulturního rozvoje a ochrany veřejného pořádku
- ❖ spravuje vlastní majetek a může s ním nakládat,
- ❖ zabezpečuje veřejné služby,
- ❖ zřizuje neziskové organizace,
- ❖ může zakládat i podnikatelské subjekty,
- ❖ spolupracuje se soukromým sektorem, s jinými kraji, s obcemi na území kraje, s územními celky jiných států,
- ❖ musí mít určitou finanční suverenitu,
- ❖ má právo hospodařit podle vlastního rozpočtu,
- ❖ v mezích zákona je nositelem veřejné moci.

---

³⁶ PRŮCHA.P., *Vývoj veřejné správy a správního řízení v letech 1967-2005*. Olomouc: Periplum, 2007. 445 s. ISBN 978-80-86624-45-7, s. 385.

Rozsah **přenesené** působnosti krajů je poměrně rozsáhlý a vyplývá ze zákona. Zákon o krajích vymezuje výkon přenesené působnosti krajského úřadu zejména v § 67. Jde například o přenesenou působnost na úseku: školství, památkové péče, sociální péče, sociálních služeb, zdravotnictví, územního plánování, péče o lesy, péče o vody, pozemních komunikací, silniční dopravy, odpadů, životního prostředí, rybářství atd.

Krajský úřad vykonává přenesenou působnost s výjimkou věcí, které zákon svěřuje zastupitelstvu kraje, radě kraje nebo zvláštním orgánům. Krajský úřad např.:

- ❖ vykonává dozor nad výkonem samostatné a přenesené působnosti obcí v mezích stanovených zákonem,
- ❖ přezkoumává rozhodnutí orgánů obce ve správním řízení,
- ❖ organizuje kontrolu výkonu přenesené působnosti obcí, podává návrhy na potřebná opatření apod.,
- ❖ kontroluje činnost orgánů obcí při výkonu přenesené působnosti,
- ❖ ukládá sankce podle zákona,
- ❖ zabezpečuje koordinaci výstavby a provozu informačního systému v rámci veřejné správy,
- ❖ zřizuje koordinátora pro rómské záležitosti a
- ❖ vykonává celou řadu činností svěřených mu zákonem³⁷.

3.7.2 Orgány kraje

Orgány kraje tvoří: krajské zastupitelstvo, rada kraje, hejtman kraje, krajský úřad a zvláštní orgán.

U krajů můžeme rozeznávat orgány z hlediska:

1. jejich složení:

- ❖ kolegiální, složené z více osob – zastupitelstvo, rada, výbory zastupitelstva, komise rady,
- ❖ individuální, tvořené jedincem – hejtman.

2. demokratické legitimacy:

- ❖ přímo volené občany – zastupitelstvo,

---

³⁷ PEKOVÁ, J., *Hospodaření a finance územní samosprávy*. Praha: Management press, 2004. 1. vyd., 375 s. ISBN 80-7261-086-4, s.100.

- ❖ volené zastupitelstvem – rada, hejtman, výbory,
- ❖ ustanovené jinak – komise, zvláštní orgány kraje.

3. právního základu:

- ❖ prvotně ústavně zakotvené – zastupitelstvo,
- ❖ prvotně zákonně zakotvené – ostatní orgány kraje³⁸.

3.7.3 Zastupitelstvo kraje

Zastupitelstvo kraje je jediný orgán kraje, který je ústavně zakotven a je nadřazen všem ostatním orgánům kraje. Má přímou demokratickou legitimitu danou volbami občanů. Je voleno na čtyři roky obyvateli kraje. Volby vyhlašuje prezident republiky. Kandidovat mohou jen politické strany, hnutí a jejich koalice. Počet členů zastupitelstva činí do 600 000 obyvatel 45 členů, od 600 000 do 900 000 obyvatel 55 členů a nad 900 000 obyvatel 65 členů. Mandát člena zastupitelstva vzniká zvolením k okamžiku ukončení hlasování. Mandát člena zastupitelstva je reprezentativní tzn., že zastupitel není vázán žádnými příkazy od voličů, politických stran ani jiných subjektů, kterými byl kandidován. Členové zastupitelstva jsou právně odpovědní za trestné činy, přestupky či jiné delikty, neboť nejsou nositeli imunity. Výkon funkce člena zastupitelstva je považován za výkon veřejné funkce, pro kterou nesmí být zastupitel zkrácen na právech z pracovního poměru. Zastupitelstvo určí, pro které funkce jsou členové zastupitelstva uvolněni z pracovního poměru a za to jim přísluší odměna z rozpočtu kraje.

Funkce člena zastupitelstva zaniká zvolením nového zastupitelstva, nebo odmítnutím složení slibu nebo složením slibu s výhradou, nebo doručením písemné rezignace hejtmanovi kraje, nebo úmrtím, nebo vyslovením ztráty mandátu z důvodu neslučitelnosti funkcí, ztráty volitelnosti nebo pravomocného rozsudku soudu odsuzujícího člena zastupitelstva k nepodmíněnému trestu odnětí svobody.

---

³⁸ KOUDELKA, Z., *Obce a kraje: Podle reformy veřejné správy v roce 2000. Praha: LINDE.2000. 228.s. ISBN 80-7201-250-9, s. 161.*

3.7.3.1 Práva a povinnosti člena zastupitelstva

Člen zastupitelstva má při výkonu své funkce právo:

- ❖ iniciativy – může předkládat návrhy zastupitelstvu a dalším orgánům obce, jejichž je členem,
- ❖ interpelace – může vznášet dotazy, připomínky a podněty na radu, její jednotlivé členy, na výbory a vedoucí organizačních složek kraje, statutární orgány příspěvkových organizací kraje a na zástupce kraje v orgánech právnických osob založených krajem,
- ❖ informace – může požadovat od zaměstnanců kraje zařazených do krajského úřadu informace ve věcech, které souvisejí s výkonem funkce člena zastupitelstva, pokud jejich poskytnutí nebrání zákony upravující mlčenlivost anebo zákaz jejich zveřejnění.

Člen zastupitelstva má povinnost:

- ❖ aktivní účasti – musí se zúčastnit zasedání zastupitelstva a jiných orgánů, jichž je členem, plnit úkoly, které mu tyto orgány uloží, hájit zájmy občanů a jednat s ohledem na vážnost své funkce,
- ❖ vyvarovat se střetu zájmů – pokud u zastupitele skutečnosti nasvědčují tomu, že jeho podíl na projednávání a rozhodování určité záležitosti v orgánech kraje může znamenat výhodu nebo škodu pro něj samotného, osobu blízkou nebo pro osobu, kterou zastupuje na základě zákona nebo plné moci, je povinen sdělit tuto skutečnost před zahájením jednání orgánu kraje projednávajícímu danou záležitost³⁹.

3.7.3.2 Pravomoci zastupitelstva kraje

V samostatné působnosti je zastupitelstvu vyhrazeno:

- ❖ předkládat návrhy zákonů Poslanecké sněmovně,
- ❖ předkládat návrhy ústavnímu soudu na zrušení podzákonných právních předpisů,
- ❖ koordinovat rozvoj kraje, schvalovat program rozvoje územního obvodu kraje, zajišťovat jeho realizaci a kontrolovat plnění,

---

³⁹ KOUDELKA, Z., *Obce a kraje: Podle reformy veřejné správy v roce 2000*. Praha: LINDE.2000. 228.s. ISBN 80-7201-250-9, s. 168.

- ❖ schvalovat územně plánovací dokumentaci kraje a vyhlášovat jiné závazné části obecně závaznou vyhláškou,
- ❖ schvalovat rozpočet a závěrečný účet kraje,
- ❖ zřizovat peněžní fondy kraje,
- ❖ zřizovat a rušit příspěvkové organizace a organizační složky kraje, schvalovat jejich zřizovací listiny,
- ❖ schvalovat zakladatelskou listinu a zakladatelskou smlouvu, společenskou smlouvu a stanovy obchodních společností a dalších právnických osob, které kraj hodlá založit a rozhodovat o účasti kraje v již založených právnických osobách,
- ❖ delegovat zástupce kraje na valnou hromadu obchodních společností, v nichž má kraj majetkovou účast, s výjimkou společností, kde je kraj jediným akcionářem nebo společníkem,
- ❖ navrhnout zástupce kraje do ostatních orgánů obchodních společností, v nichž má kraj majetkovou účast a navrhnout jejich odvolání,
- ❖ vydávat obecně závazné vyhlášky kraje,
- ❖ volit hejtmana, zástupce hejtmana a další členy rady a odvolávat je z funkce, zřizovat a rušit výbory, volit jejich předsedy i další členy a odvolávat je,
- ❖ stanovit výši odměn neuvolněným členům zastupitelstva,
- ❖ stanovit výši osobních a věcných výdajů na činnost krajského úřadu a zvláštních orgánů kraje,
- ❖ rozhodovat o spolupráci kraje s jinými kraji a o formě této spolupráce,
- ❖ rozhodovat o zrušení usnesení rady, jehož výkon hejtman pozastavil, rušit usnesení rady jsou-li v rozporu se zákonem nebo usnesením zastupitelstva,
- ❖ rozhodovat o nabytí a zcizení nemovitostí, bytů a nebytových prostor, zastavení nemovitostí, zřízení věcného břemene a zřízení dlouhodobého pronájmu věci,
- ❖ rozhodovat o poskytnutí darů podle zvláštního zákona nad 100 000 Kč v jednotlivém případě a jiných darů osobám v hodnotě nad 200 000 Kč,
- ❖ poskytovat dotace z rozpočtu kraje obcím a kontrolovat jejich využití,
- ❖ vzdání se práva, prominutí pohledávky a zastavení movitých věcí nebo práv v hodnotě vyšší než 200 000 Kč,
- ❖ rozhoduje o splátkách s lhůtou splatnosti delší než 18 měsíců a bezúplatném postoupení pohledávek,
- ❖ rozhoduje o uzavření smlouvy o přijetí a poskytnutí úvěru nebo půjčky, o poskytnutí dotace, o převzetí dluhu a ručení, o přistoupení k závazku a ke smlouvě o sdružení,

- ❖ o stanovení majetkové účasti na podnikání jiných právnických osob,
- ❖ emisi vlastních obligací,
- ❖ plnit další úkoly stanovené zákonem⁴⁰.

Zastupitelstvo se schází dle potřeby, nejméně však jednou za tři měsíce. Platně se může usnášet za přítomnosti nadpoloviční většiny všech členů. Zasedání písemně svolává hejtman a většinou je i řídí. Hejtman je též povinen svolat zasedání zastupitelstva, požádá-li o to alespoň třetina jeho členů a to do 21 dnů ode dne doručení žádosti. Pokud není zastupitelstvo usnášení schopné, ukončí předsedající toto zasedání a do 15 dnů se koná náhradní na základě nového svolání. Zasedání zastupitelstva jsou veřejná. O průběhu zasedání zastupitelstva se pořizuje zápis, který podepisuje hejtman a zvolení ověřovatelé. Činnost zastupitelstva zejména při jednání a jeho přípravě upravuje jednací řád zastupitelstva kraje, který je procesně právním předpisem. Právo a povinnost vydat jednací řád zastupitelstva jsou založeny v § 44 zákona o krajích.

Kraj	Počet členů zastupitelstva
Hlavní město Praha	70
Středočeský	65
Jihočeský	55
Plzeňský	45
Karlovarský	45
Ústecký	55
Liberecký	45
Královéhradecký	45
Pardubický	45
Vysočina	45
Jihomoravský	65
Olomoucký	65
Zlínský	65
Moravskoslezský	45

Zdroj: vlastní zpracování

3.7.3.3 Výbory zastupitelstva

Zastupitelstvo zřizuje jako své iniciativní a kontrolní orgány výbory, které mu předkládají svá stanoviska, návrhy a jsou mu odpovědny. Výbory jsou nejméně tříčlenné a mají lichý počet členů. Předsedou výboru je vždy člen zastupitelstva. Výbory se scházejí

⁴⁰ KOUDELKA, Z., *Obce a kraje: Podle reformy veřejné správy v roce 2000*. Praha: LINDE.2000. 228.s. ISBN 80-7201-250-9, s. 170-174.

podle potřeby. Jejich usnesení jsou platná, pokud s ním vysloví souhlas nadpoloviční většina všech členů. Zastupitelstvo zřizuje vždy výbor finanční, výbor kontrolní a výbor pro výchovu, vzdělávání a zaměstnanost. Tyto výbory jsou nejméně pětičlenné. Kraj, v jehož územním obvodu žije podle posledního sčítání lidu alespoň 5 % občanů hlásících se k národnosti jiné než české, zřizuje výbor pro národnostní menšiny. Členy finančního a kontrolního výboru nemohou být hejtman, zástupce hejtmana, ředitel ani osoby zabezpečující rozpočtové a účetní práce na krajském úřadu.

Finanční výbor:

- ❖ provádí kontrolu hospodaření s majetkem a finančními prostředky kraje,
- ❖ provádí kontrolu hospodaření právnických osob a zařízení založených nebo zřízených krajem, nebo které na kraj byly převedeny,
- ❖ provádí kontrolu využití dotací poskytnutých krajem z jeho prostředků obcím; za tímto účelem je výbor oprávněn požadovat od obcí příslušné podklady a obce jsou povinny poskytnout výboru požadovanou součinnost,
- ❖ plní další úkoly ve finanční oblasti, kterými jej pověří zastupitelstvo.

Kontrolní výbor:

- ❖ kontroluje plnění usnesení zastupitelstva a rady,
- ❖ kontroluje dodržování právních předpisů ostatními výbory a krajským úřadem na úseku samostatné působnosti,
- ❖ plní další kontrolní úkoly, kterými jej pověří zastupitelstvo.

Výbor pro výchovu, vzdělávání a zaměstnanost :

- ❖ v návaznosti na demografický vývoj a vývoj zaměstnanosti posuzuje a vyjadřuje se k síti škol a školských zařízení, studijních a učebních oborů a k jejich změnám v působnosti kraje,
- ❖ předkládá návrhy na zkvalitnění péče poskytované školami a školskými zařízeními, popřípadě předškolními zařízeními, které kraj zřizuje,
- ❖ vyjadřuje se k záměrům na poskytování dotací v oblasti mládeže, tělovýchovy a sportu,
- ❖ projednává zprávy o výsledcích výchovně vzdělávací činnosti škol, školských zařízení a předškolních zařízení, které kraj zřizuje,

- ❖ plní další úkoly v oblasti výchovy a vzdělávání, kterými jej pověří zastupitelstvo⁴¹.

3.7.4 Rada kraje

Rada kraje je výkonným orgánem kraje v oblasti samostatné působnosti kraje. Ve věcech přenesené působnosti rozhoduje, jen stanoví-li tak zákon. Pojem „rada“ zavedl pro moderní samosprávu zákon č. 76 Sb. ze 7. února 1919, namísto dosavadního pojmu „představenstvo“. Rada především uskutečňuje usnesení zastupitelstva kraje a je generálně povolána k zabezpečení plnění takovýchto rozhodnutí. Radu volí a odvolává zastupitelstvo. V krajích s počtem obyvatel do 600 000 má rada 9 členů, při počtu obyvatel nad 600 000 je rada složená z 11 členů. Členem rady může být jen člen zastupitelstva pro daný kraj. Členem rady je hejtman, náměstci hejtmana a dále členové rady, kteří nejsou hejtmanem, nebo náměstkem hejtmana. Rada vydává nařízení kraje a dále předpisy rady s interními účinky. Rada se schází na základě svolání hejtmana a rozhoduje nadpoloviční většinou všech členů. Schůze rady se konají jako neveřejné. Ze zasedání rady se vyhotovuje zápis, v němž se uvede počet přítomných, schválený program, průběh a výsledek hlasování a přijatá usnesení. Zápis musí být podepsán hejtmanem, nebo jeho zástupcem a uložen u krajského úřadu k nahlédnutí. Rada kraje je v rámci kraje nejvýznamnějším orgánem, i když z formálně-právního hlediska se nejdůležitějším jeví zastupitelstvo.

3.7.4.1 Působnost rady kraje

Rada:

- ❖ připravuje návrhy pro jednání zastupitelstva a zabezpečuje plnění jeho usnesení,
- ❖ zabezpečuje hospodaření kraje podle schváleného rozpočtu, provádí rozpočtová opatření v rozsahu svěřeném zastupitelstvem,
- ❖ stanovuje počet zaměstnanců kraje zařazených do krajského úřadu, organizačních složek kraje a objem prostředků na platy těchto zaměstnanců,
- ❖ plní vůči právnickým osobám a organizačním složkám kraje úkoly zakladatele a zřizovatele,
- ❖ plní funkci valné hromady, je-li kraj jediným akcionářem nebo společníkem,
- ❖ vydává nařízení kraje,

---

⁴¹ Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení) § 78.

- ❖ projednává a řeší návrhy, připomínky a podněty předložené ji členy zastupitelstva nebo komisemi rady,
- ❖ stanovuje rozdělení pravomocí v krajském úřadě, zřizuje a zrušuje odbory a oddělení krajského úřadu,
- ❖ na návrh ředitele jmenuje a odvolává vedoucí odborů krajského úřadu, rozhoduje o platech vedoucích odborů,
- ❖ zřizuje a zrušuje komise rady, jmenuje a odvolává jejich předsedy a ostatní členy,
- ❖ ukládá a kontroluje plnění úkolů v samostatné působnosti krajským úřadem a komisemi,
- ❖ ukládá pokuty v samostatné působnosti, přezkoumává opatření přijatá v samostatné působnosti krajským úřadem a komisemi, uzavírá nájemní smlouvy a smlouvy o výpůjčkách,
- ❖ stanovuje pravidla pro přijímání a vyřizování petic,
- ❖ plní úkoly stanovené zvláštním zákonem,
- ❖ rozhoduje o následujících majetkoprávních úkonech, pokud si je nevyhradí zastupitelstvo,
- ❖ rozhoduje v ostatních záležitostech samostatné působnosti kraje, pokud je zákon nevyhrazuje zastupitelstvu, nebo pokud si je zastupitelstvo nevyhradilo⁴².

Kraj	Počet členů rady
Hlavní město Praha	11
Středočeský	11
Jihočeský	11
Plzeňský	9
Karlovarský	9
Ústecký	11
Liberecký	9
Královéhradecký	9
Pardubický	9
Vysočina	9
Jihomoravský	11
Olomoucký	11
Zlínský	9
Moravskoslezský	11

Zdroj: vlastní zpracování

⁴² KOUDELKA, Z., *Obce a kraje: Podle reformy veřejné správy v roce 2000*. Praha: LINDE.2000. 228.s. ISBN 80-7201-250-9, s. 178-180.

3.7.5 Hejtman

Hejtman má výsadní postavení při jednání kraje navenek a významné pravomoci má i ve vnitřních věcech kraje. Hejtmanem se může stát jen člen zastupitelstva. Hejtmana volí a odvolává výhradně zastupitelstvo, jemuž se i zodpovídá. Hejtman:

- ❖ organizuje práci rady a zastupitelstva: má právo i povinnost svolat schůzi zastupitelstva nebo rady, zahajuje schůzi obou orgánů, řídí schůze, přijímá rezignaci členů zastupitelstva na členství v zastupitelstvu,
- ❖ pozastavuje výkon rozhodnutí rady: může pozastavit, nikoli zrušit rozhodnutí rady v konkrétním případě s tím, že v téže věci rozhodne zastupitelstvo,
- ❖ plní úkoly uložené mu radou a zastupitelstvem,
- ❖ ověřuje některé písemné produkty činnosti rady a zastupitelstva: neověřuje obsahovou správnost zápisu, ale jeho úkolem je jakýsi notářský úkon, který osvědčuje, že se jedná o zápis, ověřuje se svým náměstkem právní předpisy kraje,
- ❖ zřizuje orgány kraje, jmenuje jejich členy a řídí jejich činnost: jmenuje a odvolává ředitele krajského úřadu, jmenuje členy bezpečnostní rady kraje, členy povodňové komise, přičemž sám je předsedou této komise, při koordinaci záchranných a likvidačních prací zřizuje krizový štáb kraje, jmenuje pětičlennou komisi pro výběr uživatelů rybářských revírů jako trvalý orgán kraje,
- ❖ rozhoduje ve věcech v samostatné působnosti kraje: rada může hejtmanovi svěřit rozhodování o uzavírání nájemních smluv a smluv o výpůjčce a o nabytí převodu movitých věcí a peněz na kraj, může mu svěřit rozhodování ve věcech, které náležejí do tzv. zbytkové působnosti rady a dále je oprávněn rozhodovat ve věcech, které mu jsou vyhrazeny § 61 odst. 3,
- ❖ činí právní úkony: hejtman může učinit právní úkon ústně, pokud zákon nestanoví pro daný úkon jinak. Písemný právní úkon činí tak, že podepíše listinu, která zakládá práva a povinnosti kraje,
- ❖ rozhoduje o svolání zastupitelstva obce: hejtman je oprávněn ustanovením § 92 odst. 1 obecního zřízení požádat starostu obce o svolání schůze zastupitelstva,
- ❖ plní úkoly v krizovém řízení: vyhláší stav nebezpečí pro území kraje nebo jeho část a schvaluje krizový plán kraje. Je oprávněn vyžadovat použití armády k záchranným pracím, odpovídá za přidělení zásob pro humanitární pomoc, je oprávněn nařídít prověřovací a taktická cvičení složek integrovaného záchranného systému, koordinuje

záchranné a likvidační práce a koordinuje přípravu na řešení mimořádných událostí v kraji.

- ❖ v přechodných obdobích zastupuje činnost některých orgánů kraje ve stanoveném rozsahu.

Kraj	Hejtman
Hlavní město Praha	MUDr. Pavel Bém
Středočeský	MUDr. David Rath
Jihočeský	Mgr. Jiří Zimola
Plzeňský	Doc. MUDr. Milada Emerová, CSc.
Karlovarský	Paedr. Josef Novotný
Ústecký	Jana Vaňhová
Liberecký	Bc. Stanislav Eichler
Královéhradecký	Bc. Lubomír Franc
Pardubický	Mgr. Radko Martínek
Vysočina	Jiří Běhounek
Jihomoravský	Mgr. Michal Hašek
Olomoucký	Ing. Martin Tesařík
Zlínský	MVDr. Stanislav Mišák
Moravskoslezský	Ing. Jaroslav Palas

Zdroj: vlastní zpracování

3.7.6 Krajský úřad

Krajský úřad je výkonným a správním orgánem kraje, který zajišťuje běžný organizační a administrativní chod kraje. Poskytuje odbornou a metodickou pomoc obcím a kontroluje výkon přenesené působnosti obcemi. Na úseku samosprávy plní úkoly uložené mu zastupitelstvem, radou a hejtmanem a pomáhá výborům a komisím v jejich činnosti. Rada kraje mu může svěřit rozhodování o uzavírání nájemních smluv, o výpůjčce a o úkonech směřujících k nabývání movitých věcí a peněz.

Krajský úřad tvoří ředitel a zaměstnanci kraje zařazení do krajského úřadu. Člení se na odbory, oddělení, sekretariát ředitele a sekretariát hejtmana. Krajský úřad zřizuje úřední desku, která musí být stále přístupná veřejnosti. Zaměstnanci kraje musí vykonat zkoušku zvláštní odborné způsobilosti, čímž se rozumí znalost právních předpisů upravujících příslušný okruh činností a prokázání schopností jejich aplikace. Zaměstnanci kraje musí rozhodovat nestranně, zdržet se střetu zájmů, přijímaní darů a musí zachovávat mlčenlivost v souvislosti se svojí činností. Nesmějí být v řídicích a kontrolních orgánech podnikajících právnických osob a podnikat mohou jen s předchozím písemným souhlasem krajského úřadu.

Počet úředníků a jejich rozdělení do jednotlivých útvarů nemá zákonné omezení. Celkový počet zaměstnanců stanovuje rada kraje.

3.7.6.1 Působnost krajského úřadu

Krajský úřad vykonává přenesenou působnost s výjimkou věcí, které jsou zákonem svěřeny zastupitelstvu a radě nebo zvláštnímu orgánu. Krajský úřad :

- ❖ přezkoumává rozhodnutí vydaná orgány obce v řízení podle zvláštních zákonů, pokud není zákonem tato působnost svěřena zvláštnímu orgánu nebo zákon nestanoví jinak,
- ❖ ukládá sankce podle zákona,
- ❖ poskytuje odbornou a metodickou pomoc obcím,
- ❖ zabezpečuje koordinaci výstavby a provozu informačního systému kompatibilního s informačními systémy veřejné správy,
- ❖ provádí podle zvláštního právního předpisu kontrolu výkonu přenesené působnosti obcí,
- ❖ zřizuje funkci koordinátora pro romské záležitosti,
- ❖ vykonává další působnosti svěřené mu zákonem⁴³.

3.7.6.2 Ředitel krajského úřadu

Ředitel krajského úřadu stojí v jeho čele a je zaměstnancem kraje. Je jmenován a odvoláván hejtmanem s předchozím souhlasem ministra vnitra. Za plnění úkolů krajského úřadu a to jak v samostatné, tak v přenesené působnosti, je zodpovědný hejtmanovi. Řídí zaměstnance krajského úřadu, předkládá radě návrhy na jmenování a odvolání vedoucích odborů. Nesmí vykonávat funkce v politických stranách a hnutích, ale může být jejich členem. Nemůže být poslancem, senátorem ani členem zastupitelstva. Ředitelem krajského úřadu se může stát podle zákona č. 312/2002 Sb., o úřednících samosprávných celků, jen osoba, která má nejméně tříletou praxi jako vedoucí zaměstnanec, nebo při výkonu správních činností v pracovním poměru k územnímu samosprávnému celku nebo při výkonu

---

⁴³ Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení) § 67.

státní správy v pracovním nebo služebním poměru ke státu, nebo má praxi jako člen zastupitelstva ÚSC dlouhodobě uvolněného pro výkon této funkce. Ředitel krajského úřadu:

- ❖ zajišťuje úkoly v přenesené působnosti kraje vyplývající ze zvláštních zákonů,
- ❖ podává Ústavnímu soudu návrh na zrušení nařízení obce za podmínek stanovených zvláštním právním předpisem,
- ❖ podle zvláštních předpisů plní vůči zaměstnancům kraje zařazeným do krajského úřadu funkci statutárního orgánu zaměstnavatele,
- ❖ stanoví podle zvláštních předpisů platy zaměstnancům kraje zařazeným do krajského úřadu,
- ❖ je nadřízeným všech zaměstnanců kraje zařazených do krajského úřadu a kontroluje jejich činnost,
- ❖ vydává zejména organizační a pracovní řád, spisový řád a skartační řád krajského úřadu,
- ❖ je oprávněn předkládat radě návrhy na vydání nařízení kraje,
- ❖ určuje po projednání s hejtmanem své zástupce,
- ❖ plní úkoly uložené mu zastupitelstvem, radou nebo hejtmanem,
- ❖ plní úkoly stanovené v samostatné působnosti zastupitelstvem a radou a další úkoly stanovené zákonem,
- ❖ je oprávněn zúčastňovat se zasedání zastupitelstva a schůzí rady s hlasem poradním⁴⁴.

3.8 Hospodaření krajů

Hospodaření krajů upravují tyto zákony:

- ❖ zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů,
- ❖ zákon č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům,
- ❖ zákon č. 157/2000 Sb., o přechodu některých věcí, práv a závazků z majetku České republiky do majetku krajů,
- ❖ zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a
- ❖ zákon č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě⁴⁵.

---

⁴⁴ Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení) § 69.

O hospodaření krajů můžeme hovořit až od roku 2001. Tehdy se uskutečnily rozsáhlé převody zařízení, doposud spravovaných ministerstvy, na kraje. Kraje se tehdy staly zřizovateli 2 641 organizací. Stát v této fázi rozhodl, že financování aktivit krajů v roce 2001 bude řešeno dotacemi ze státního rozpočtu. Od roku 2002 jsou kraje příjemci podílu na daňových výnosech a byl jim poskytnut příspěvek na výkon státní správy. Po zrušení okresních úřadů byl převáděn na kraje další majetek, včetně zřizovatelských funkcí a správních činností. K 1.1. 2003 tak přešla na kraje správa dalších 551 organizací. Jednalo se o organizace v oblasti kultury, zdravotnická zařízení a organizace poskytující sociální služby. Z ministerstva financí bylo na kraje převedeno i 9 územních středisek záchranné služby.

Základním rozhodnutím v hospodaření kraje je rozpočet. Obsahem rozpočtu jsou veškeré příjmy a výdaje kraje. Způsob třídění peněžních operací v rozpočtu upravuje rozpočtová skladba. Stanovené příjmy vycházejí z minulých let, právních předpisů a vztahů k ostatním rozpočtům. Výdaje pokrývají potřeby, které určily orgány kraje. Rozpočet členíme podle povahy příjmů a výdajů na běžný a kapitálový. Rozbor rozpočtu provádí finanční odbor, finanční výbor a rada kraje. Při sestavování rozpočtu se vychází z požadavků vedoucích jednotlivých organizačních složek a příspěvkových organizací. Rozpočet schvaluje zastupitelstvo kraje. Za plnění rozpočtu odpovídá rada kraje a krajský úřad. Průběžnou kontrolu provádí finanční výbor. Změny rozpočtu se provádějí rozpočtovým opatřením. Po skončení rozpočtového období připravuje krajský úřad přehled o plnění rozpočtu tzv. závěrečný účet, který schvaluje zastupitelstvo kraje. Hospodaření kraje musí být jedenkrát ročně přezkoumáno auditorem.

3.8.1 Příjmy kraje

Příjmy rozpočtu kraje tvoří:

- ❖ příjmy z vlastního majetku a majetkových práv,
- ❖ příjmy z výsledků vlastní hospodářské činnosti,
- ❖ příjmy z hospodářské činnosti organizace, pokud jsou podle tohoto nebo jiného zákona příjmem rozpočtu kraje, který organizaci zřídil nebo založil,

---

⁴⁵ COGAN, R., *Krajské zřízení*. 1.vyd. Praha: ASPI, 2004. 442 s. ISBN 80-7357-041-6, s. 22-23.

- ❖ příjmy ze správní činnosti včetně příjmů z výkonů státní správy, k nimž je kraj pověřen podle zvláštních zákonů, zejména správní poplatky z této činnosti a dále příjmy z vybraných pokut uložených v pravomoci kraje podle tohoto zákona nebo zvláštních zákonů, pokud není dále stanoveno jinak,
- ❖ výnosy daní nebo podíly na nich podle zvláštního zákona,
- ❖ dotace ze státního rozpočtu a ze státních fondů,
- ❖ přijaté peněžité dary a příspěvky,
- ❖ jiné příjmy, které podle zvláštních zákonů patří do příjmů kraje,
- ❖ prostředky získané správní činností ostatních orgánů státní správy, např. z jimi ukládaných pokut a jiných peněžních odvodů a sankcí, jestliže jsou podle zvláštních zákonů příjmem kraje⁴⁶.

3.8.2 Dotace

Dotace jsou nenávratná peněžní plnění poskytnutá krajům. Rozdělujeme je na běžné, které slouží k pokrytí neinvestičních výdajů a kapitálové, které pokrývají jednorázové investiční akce, které slouží k dlouhodobému účelu. Dále můžeme rozlišovat dotace na účelové a neúčelové. Účelové dotace jsou vázány ke stanovenému účelu, zatímco neúčelové dotace jsou označovány jako všeobecné. Krajům jsou poskytovány tyto dotace:

- ❖ dotace schválené zákonem o státním rozpočtu,
- ❖ dotace z kapitoly všeobecná pokladní správa,
- ❖ dotace z kapitol jednotlivých ministerstev,
- ❖ dotace ze strukturálních fondů Evropské unie,
- ❖ dotace z národního fondu a ze státních fondů,
- ❖ dary od osob soukromého práva⁴⁷.

Dotace pro kraje ve státním rozpočtu na rok 2010

Kraje v roce 2010 obdrží ze státního rozpočtu následující druhy dotací:

- ❖ Příspěvek na výkon státní správy v rámci finančního vztahu státního rozpočtu k rozpočtům krajů (příloha č. 5 k zákonu o státním rozpočtu na rok 2010).

⁴⁶ Zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, § 8.

⁴⁷ COGAN, R., *Krajské zřízení*. 1.vyd. Praha: ASPI, 2004. 442 s. ISBN 80-7357-041-6, s. 363-364.

Příspěvek na výkon státní správy 1 176 186 tis. Kč. V souladu s ustanovením § 29 odst. 3 zákona č. 129/2000 Sb., o krajích, obdrží kraj ze státního rozpočtu příspěvek na výkon státní správy v přenesené působnosti. Uvedený objem zahrnuje stejně jako v roce 2009 prostředky na financování výkonu přenesené působnosti vyplývající z I. i II. fáze reformy územní veřejné správy a prostředky v souvislosti s implementací soustavy Natura 2000. I pro rok 2010 jsou v souvislosti se zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, v příspěvku zahrnuty prostředky na zajištění inspekce kvality sociálních služeb a transferů státních dotací poskytovatelům sociálních služeb ve výši 30 000 tis. Kč. Z této částky je pro kraje určeno 24 179 tis. Kč (zbývající částka ve výši 5821 tis. Kč je určená pro hl. m. Prahu ve funkci kraje a je zahrnuta v samostatném finančním vztahu státního rozpočtu k rozpočtu hl. m. Prahy).

❖ Ostatní dotace v kapitole Všeobecná pokladní správa.

Pro rok 2010 se jedná o dotace v celkové výši 433 375 tis. Kč. Objem 283 375 tis. Kč je zahrnut v ukazateli "Další prostředky pro územní samosprávné celky". Jde o tituly, které nelze v etapě přípravy návrhu rozpočtu rozpočtovat u konkrétních příjemců, např. prostředky na výdaje stanovené zvláštními zákony nebo dalšími právními předpisy (např. na protiradonová opatření atd.). Hl. m. Praze přísluší podle zákona č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze, i postavení kraje. Proto má hlavní město Praha po splnění stanovených podmínek nárok na čerpání dotačních titulů, které jsou rozpočtovány pro obce a kraje. V ukazateli "Výdaje vedené v informačním systému programového financování celkem" je pro kraje určena částka 150 000 tis. Kč. Jedná se o prostředky určené na majetkové vypořádání pozemků pod silnicemi II. a III. tříd (usnesení vlády č. 1059/2005).

❖ Dotace z ostatních kapitol státního rozpočtu.

Dotace z ostatních kapitol v předpokládané výši 77 104 372 tis. Kč jsou směřovány na financování investičních i neinvestičních akcí a budou krajům poskytnuty přímo z rozpočtů příslušných kapitol. Kapitolou s největším objemem dotací určených pro kraje je kapitola Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, v níž je pro rok 2010 rozpočtována částka 73 231 752 tis. Kč. Tato částka zahrnuje dotace na přímé náklady pro školy a školská zařízení zřizovaná kraji, obcemi (příp. dobrovolnými svazky obcí) a soukromými zřizovateli. Přímé náklady jsou tvořeny osobními výdaji (jedná se o platy pedagogických a nepedagogických pracovníků, pojistné a další související platby) a ostatními přímými neinvestičními výdaji (jedná se o učebnice, učební pomůcky apod.). Podle zákona

č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, kraj rozepisuje a přímo přiděluje dotace předškolním zařízením, školám a školským zařízením zřizovaným obcemi, tzn. že tyto prostředky neprocházejí rozpočty obcí⁴⁸.

3.8.3 Daňové příjmy rozpočtů krajů

Daňové příjmy rozpočtů jednotlivých krajů tvoří:

- ❖ a) daň z příjmů právnických osob v případech, kdy poplatníkem je příslušný kraj, s výjimkou daně vybírané srážkou podle zvláštní sazby,
- ❖ b) podíl na 8,92 % z celostátního hrubého výnosu daně z přidané hodnoty,
- ❖ c) podíl na 8,92 % z celostátního hrubého výnosu daně (záloh na daň) z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti a funkčních požitků, odváděné zaměstnavatelem jako plátcem daně, s výjimkou daně z příjmů fyzických osob vybírané srážkou podle zvláštní sazby,
- ❖ d) podíl na 8,92 % z celostátního hrubého výnosu daně z příjmů fyzických osob vybírané srážkou podle zvláštní sazby,
- ❖ e) podíl na 8,92 % z 60 % z celostátního hrubého výnosu daně (záloh na daň) z příjmů fyzických osob sníženého o výnosy uvedené v písmenech c) a d),
- ❖ f) podíl na 8,92 % z celostátního hrubého výnosu daně z příjmů právnických osob, s výjimkou výnosů uvedených v písmenu a) a v § 4 odst. 1 písm. h).

Součástí daňového příjmu není úhrada rozdílu mezi daní vyměřenou nebo dodatečně vyměřenou kraji správcem daně a daní krajem přiznanou nebo dodatečně přiznanou ani příslušenství daně⁴⁹.

---

⁴⁸ Maříková, L., *Metodika financování krajů pro rok 2010*. [online]. [Cit. 2010-01-17]. Dostupné na <http://denik.obce.cz/go/dokumenty/z_mf/>.

⁴⁹ Zákon č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům, ve znění zákona č. 492/2000 Sb., § 3.

Tabulka 1: Procenta, kterými se jednotlivé kraje podílejí na procentní části celostátního hrubého výnosu daně podle § 3 odst. 1 písm. b) až f)

Kraj	Procento
Hlavní město Praha	3,183684
Středočeský	13,774311
Jihočeský	8,607201
Plzeňský	7,248716
Karlovarský	3,772990
Ústecký	8,242502
Liberecký	4,681207
Královéhradecký	6,442233
Pardubický	5,555168
Vysočina	7,338590
Jihomoravský	9,52605
Olomoucký	6,751705
Zlínský	5,251503
Moravskoslezský	9,624135
Úhrn	100,000000

Zdroj: Příloha č. 1 k zákonu č. 243/2000 Sb.

Tabulka 2: Vybrané daňové příjmy veřejných rozpočtů a podíl rozpočtů krajů na těchto daních v roce 2010 (v mld. Kč)

Daňový příjem	VR celkem	z toho podíl krajů
Daň z přidané hodnoty	270,8	24,2
Daň z příjmů právnických osob	150,1	13,2
Daň z příjmů fyzických osob z podnikání celkem	19,3	1,0
Daň z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti celkem	105,3	9,4

Zdroj: Maříková, L., Metodika financování krajů pro rok 2010. [online]. [Cit. 2010-01-17]. Dostupné na < http://denik.obce.cz/go/dokumenty/z_mf/ >.

3.8.3 Výdaje kraje

Výdaje krajů členíme na běžné a kapitálové.

Běžné výdaje členíme na:

- ❖ neinvestiční nákupy,
- ❖ neinvestiční transfery,
- ❖ neinvestiční půjčky a
- ❖ ostatní běžné výdaje.

Kapitálové výdaje členíme na:

- ❖ investice,
- ❖ nákup akcií a jiných majetkových podílů,

- ❖ kapitálové transfery, investiční půjčky a
- ❖ ostatní kapitálové výdaje.

Podle zákona č.243/2000 Sb., o rozpočtovém určení daní se z rozpočtu kraje hradí zejména:

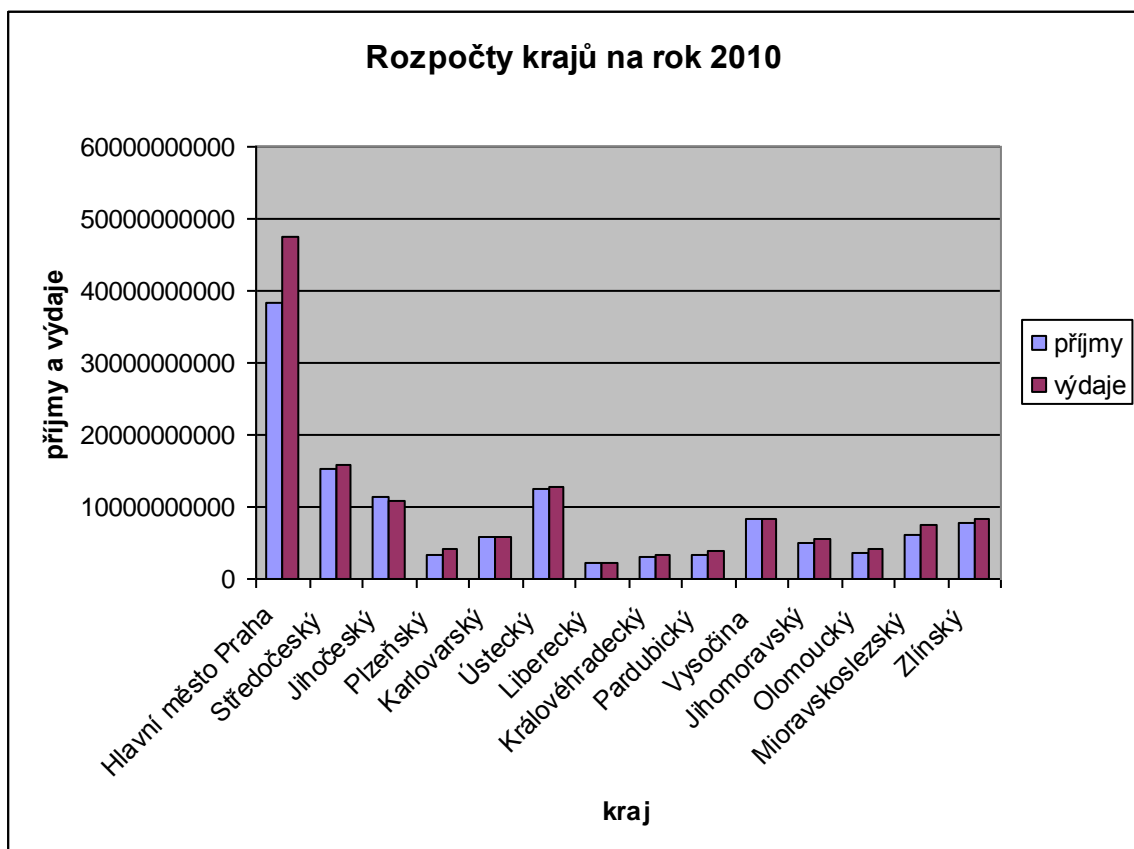
- ❖ závazky vyplývající pro kraj z plnění povinností uložených zvláštními právními předpisy,
- ❖ výdaje na činnost orgánů kraje v jeho samostatné působnosti, zejména výdaje spojené s péčí o vlastní majetek a jeho rozvoj,
- ❖ výdaje spojené s výkonem státní správy, ke které je kraj pověřen zvláštními právními předpisy,
- ❖ závazky vyplývající pro kraj z uzavřených smluvních vztahů v jeho hospodaření a ze smluvních vztahů vlastních organizací, jestliže k nim přistoupil,
- ❖ dotace do rozpočtů obcí v kraji,
- ❖ závazky přijaté v rámci spolupráce s jinými územními celky nebo s dalšími subjekty, včetně příspěvků na společnou činnost,
- ❖ úhrada úroků z přijatých půjček a úvěrů,
- ❖ výdaje na emise vlastních dluhopisů a na úhradu výnosů z nich náležejících jejich vlastníkům,
- ❖ výdaje na podporu subjektů provádějících veřejně prospěšné činnosti a na podporu soukromého podnikání prospěšného pro kraj,
- ❖ jiné výdaje uskutečněné v rámci působnosti kraje, včetně darů a příspěvků na sociální nebo jiné humanitární účely,
- ❖ dotace Regionální radě regionu soudržnosti,
- ❖ přijatých půjček, úvěrů a návratných finančních výpomocí a splátky jistiny vlastních dluhopisů jejich vlastníkům.

Tabulka 3: Rozpočty krajů na rok 2010

Kraj	Příjmy 2010	Výdaje 2010	deficit/přebytek
Hlavní město Praha	38 302 916 300	47 638 209 900	- 9 335 293 600
Středočeský	15 217 447 000	15 695 789 000	- 478 342 000
Jihočeský	11 378 186 000	10 892 883 000	+ 485 303 000
Plzeňský	3 419 808 000	4 208 059 000	- 848 251 000
Karlovarský	5 758 588 000	5 758 588 000	0
Ústecký	12 441 280 000	12 685 928 000	- 244 648 000
Liberecký	2 143 950 000	2 143 950 000	0
Královéhradecký	2 975 17 000	3 200 214 000	- 225 035 000
Pardubický	3 406 962 530	3 795 856 481	388 893 951,71
Vysočina	8 285 660 000	8 285 660 000	0
Jihomoravský	4 981 628 000	5 492 655 000	-511 027 000
Olomoucký	3 578 244 000	4 038 310 000	- 460 066 000
Moravskoslezský	6 026 060 000	7 428 164 000	- 1 402 104 000
Zlínský	7 721 672 000	8 308 867 000	- 587 195 000

Zdroj: vlastní zpracování

Graf č. 1: Rozpočty krajů v roce 2010

3.9 Zadluženost krajů

Význam využití návratných zdrojů ve financování potřeb krajů postupně vzrůstá. V prvních letech fungování krajů byla jejich zadluženost zanedbatelná - například koncem roku 2004 činila zadluženost krajů včetně jimi zřízených příspěvkových organizací 1,5 mld Kč. V dalších letech, s růstem vlastních příjmů krajů a s tím, jak kraje získávaly širší pravomoci a majetek, se zvýšila i jejich možnost využít k financování svých potřeb návratné zdroje. Ke konci roku 2008 činila zadluženost krajů již 14,6 mld. Kč. Rovněž v loňském roce se zadluženost krajů dále zvyšovala, za první tři čtvrtletí roku 2009 se oproti konci roku 2008 zvýšila o necelých 3,1 mld. Kč na téměř 17,7 mld. Kč. Čerpané úvěry a půjčky jsou často získávány za velmi výhodných podmínek a jejich splatnost zpravidla přesahuje 10 let. Řada krajů využívá možnost čerpání úvěrů poskytovaných Evropskou investiční bankou, jimiž spolufinancují rozsáhlé investice do regionální infrastruktury. V současné době se navíc krajům nabízí jedinečná možnost čerpání dotací ze strukturálních fondů EU na potřebné regionální investice, které obecně vyžadují jistou míru předfinancování. Toto předfinancování, zvláště v době klesajících daňových příjmů, je možné řešit právě úvěry, které budou splaceny po dokončení projektů. Jednou z možností je i čerpání půjček od Státního fondu dopravní infrastruktury na předfinancování výdajů, které mají být kryty prostředky ze strukturálních fondů EU⁵⁰.

---

⁵⁰Hejduk, Bohdan. *Financování potřeb krajů*. [online]. [Cit. 2010-04-12]. Dostupné na <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/mf_zamestnanci_mf_mediich_52850.html>.

4 Porovnání územně správního členění ČR na úrovni krajů

4.1 Územně správní členění státu

Během reformy veřejné správy se nepodařilo splnit cíl, že území státu bude členěno jednotně pro jakoukoliv organizaci, nikoliv rozdílně pro samosprávu, státní správu či jednotlivé resorty. Proto bylo na základě usnesení vlády ze dne 8.10.2003 č. 993 o sladění územní působnosti orgánů státu v území se správními obvody obcí s rozšířenou působností a s územními obvody vyšších územních samosprávných celků, uloženo:

- ❖ místopředsedovi vlády a ministru vnitra, ministrům financí, obrany, práce a sociálních věcí, pro místní rozvoj, průmyslu a obchodu, spravedlnosti, zemědělství a předsedovi Českého úřadu zeměměřického a katastrálního, předložit vládě návrhy zákonů k zajištění sladění územní působnosti orgánů státu na jednotlivých úrovních v územích tak, aby došlo ke sladění nejpozději k 1. lednu 2005 s tím, že konkrétní návrhy zákonů budou na návrh 1. místopředsedy vlády a ministra vnitra zařazeny do Plánu legislativních prací vlády na rok 2004 a dále zajistit do 1. ledna 2005 sladění územní působnosti detašovaných pracovišť v příslušném oboru státní správy a zabezpečit v rámci rozpočtových kapitol resortů na rok 2004 nezbytné finanční prostředky ke krytí nákladů souvisejících se sladěním územní působnosti orgánů státu,
- ❖ místopředsedovi vlády a ministru vnitra zpracovat a vládě do 15. ledna 2004 předložit návrh zákona o územně správním členění státu a zabezpečit zveřejnění tohoto usnesení ve Věstníku vlády pro orgány krajů a orgány obcí⁵¹.

---

⁵¹ Usnesení vlády ČR ze dne 8. října 2003 č. 993.

Tabulka 4: Sladění územní působnosti orgánů státu v územích

resort/úroveň	krajská	okresní	nižší než okres
Ministerstvo financí		finanční úřady	pobočky finančních úřadů
	celní ředitelství		celní úřady
	krajská ředitelství ÚZSVM	odloučená pracoviště ÚZSVM	
Ministerstvo obrany		Územní vojenské správy	
Ministerstvo práce a sociálních věcí	detašovaná pracoviště ČSSZ	okresní správa sociálního zabezpečení	odloučená pracoviště okresní správy sociálního zabezpečení
		úřady práce	detašovaná pracoviště úřadu práce
		státní sociální podpora	kontaktní místa státní sociální podpory
Ministerstvo pro místní rozvoj			stavební úřady
Ministerstvo průmyslu a obchodu	inspektoráty české obchodní inspekce		
	územní inspektoráty Státní energetické inspekce		
Ministerstvo spravedlnosti	krajské soudy	okresní soudy	
	krajská zastupitelství	okresní zastupitelství	
Ministerstvo vnitra	správy krajů Policie ČR	okresní ředitelství Policie ČR	
			matriční úřady
Ministerstvo zemědělství		pozemkové úřady	
		zemědělské agentury	
		územní pracoviště Pozemkového fondu ČR	
Český úřad zeměměřický a katastrální		katastrální úřady	detašovaná pracoviště KÚ

Zdroj: Příloha k usnesení vlády ze dne 8. října 2003 č. 993

Na základě tohoto usnesení byl vládě předložen dne 31.5.2004 návrh zákona. Účinnost nového zákona o územně správním členění státu byla podle prvotního cíle stanovena k 1.1.2005. Následně byla jeho účinnost několikrát odkládána. V Poslanecké sněmovně Parlamentu české republiky byl tento návrh zákona pod sněmovním tiskem č. 1047 a doprovodný zákon pod č. 1048. Na základě usnesení vlády ze dne 14. prosince 2005 vláda

odsouhlasila zpětvzetí vládního návrhu zákona o územně správním členění státu a vládního návrhu zákona, kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o územně správním členění státu, z dalšího projednávání v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky. Cílem tohoto zákona bylo především:

- ❖ zakotvit přehled a strukturu existujících územně správních jednotek, které jsou s výjimkou okresu stanoveny ve zvláštním předpisech,
- ❖ zapracovat princip jejich skladebnosti, spočívající v tom, že území nižší územně správní jednotky nepřesahuje hranice územně správní jednotky vyšší,
- ❖ stanovit územně správními jednotkami výslovně i okresy a vymežit jejich území.

Nový zákon o územně správním členění státu obsahuje celkem 4 územní články:

- ❖ správní obvody krajů vytvořených ústavním zákonem č. 347/1997 Sb., ve znění zákona č. 387/2004 Sb.,
- ❖ okresy,
- ❖ správní obvody obcí s rozšířenou působností,
- ❖ správní obvody obcí tvořené územím obcí.

Všechny uvedené územní články, které budou tvořit soustavu nového územně správního členění státu budou navzájem skladebné. Navrhovaný zákon o územně správním členění státu tak plně odpovídá požadavkům stanoveným Ústavou České republiky pro způsob vymezení územní působnosti státních orgánů. Podle článku 79 odst. 1 Ústavy lze ministerstva a jiné správní úřady zřídit a jejich působnost stanovit pouze zákonem. Navrhovaný zákon nejen vytváří územní správní jednotky pro výkon územní působnosti orgánů státu nebo jiných orgánů veřejné moci, ale současně vymezuje i jejich území⁵².

4.2 Soudnictví

Soudní moc vykonávají nezávislé soudy. Působnost a organizace soudů je upravena zákonem č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích. Soustavu soudů České republiky tvoří Nejvyšší soud, Nejvyšší správní soud, vrchní, krajské a okresní soudy. Soustavu Vrchních soudů tvoří Vrchní soud v Praze a Vrchní soud v Olomouci. Vrchní soudy rozhodují v případech stanovených zákony o řízení před soudy jako soudy druhého stupně ve věcech, v nichž rozhodovaly v prvním stupni krajské soudy, které patří do jejich obvodu. Do obvodu Vrchního soudu v Praze patří obvody Městského soudu v Praze a krajských soudů v Praze,

---

⁵² ŠMÍD.A. *Vývoj územně správního členění státu ve vztahu k územní samosprávě v XXI. Století a problematika roztržitosti územní samosprávy*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. 423 s. ISBN 978-80-7380-028-4. s. 154-156.

Českých Budějovicích, Plzni, Ústí nad Labem a v Hradci Králové. Do obvodu Vrchního soudu v Olomouci patří obvody krajských soudů v Brně a Ostravě. Soustavu krajských soudů tvoří osm krajských soudů. Krajské soudy rozhodují v případech stanovených zákony o řízení před soudy jako soudy druhého stupně ve věcech, v nichž rozhodovaly v prvním stupni okresní soudy, které patří do jejich obvodu. Okresní soudy rozhodují jako soudy prvního stupně.

Tabulka 5: Krajské a okresní soudy v ČR

Kraj	Krajské soudy	Okresní soudy
Hlavní město Praha	Městský soud v Praze, Krajský soud v Praze	
Středočeský		Benešov, Beroun, Kladno, Kolín, Kutná Hora, Mělník, Mladá Boleslav, Nymburk, Praha-východ, Praha-západ, Příbram, Rakovník
Jihočeský	Krajský soud v Českých Budějovicích	České Budějovice, Český Krumlov, Jindřichův Hradec, Pelhřimov, Písek, Prachatice, Strakonice, Tábor
Plzeňský	Krajský soud v Plzni	Domažlice, Klatovy, Plzeň-město, Plzeň-Jih, Plzeň-sever, Rokycany, Tachov
Karlovarský		Cheb, Karlovy Vary Sokolov
Ústecký	Krajský soud v Ústí nad Labem	Děčín, Chomutov, Litoměřice, Louny, Most, Teplice, Ústí nad Labem
Liberecký		Česká Lípa, Jablonec nad Nisou, Liberec, Semily
Královéhradecký	Krajský soud v Hradci Králové	Hradec Králové, Jičín, Náchod, Rychnov nad Kněžnou, Trutnov,
Pardubický		Pardubice, Svitavy, Ústí nad Orlicí, Chrudim
Vysočina		Jihlava, Havlíčkův Brod, Žďár nad Sázavou, Třebíč
Jihomoravský	Krajský soud se sídlem v Brně	Blansko, Brno-venkov, Břeclav, Hodonín, Kroměříž, Prostějov, Vyškov, Znojmo,
Olomoucký		Olomouc, Přerov, Šumperk
Moravskoslezský	Krajský soud v Ostravě	Bruntál, Frýdek-Místek, Jeseník, Karviná, Nový Jičín, Opava, Ostrava
Zlínský		Zlín, Uherské Hradiště, Vsetín

Zdroj: Portál veřejné správy České republiky. [online]. [Cit. 2010-04-12]. Dostupné na

<http://portal.gov.cz/wps/portal/s.155/696?kam=kategorie&kod=0088> >.

Krajský soud v Ústí nad Labem má zřízenou pobočku v Liberci (Liberecký kraj), Krajský soud v Ostravě má pobočku v Olomouci (Olomoucký kraj), Krajský soud České

Budějovice má pobočku v Táboře, Krajský soud v Plzni v Karlových Varech (Karlovarský kraj), Krajský soud v Hradci Králové má pobočku v Pardubicích (Pardubický kraj), Krajský soud v Brně má pobočku v Jihlavě (kraj Vysočina) a Krajský soud v Brně má pobočku ve Zlíně (Zlínský kraj). **Organizační struktura soustavy soudů v České republice obsahuje zcela autonomní uspořádání soudních obvodů, ale v případě krajských soudů vychází z územního členění z roku 1960, které není slučitelné s krajským uspořádáním dle ústavního zákona č. 347/1997 Sb., o vyšších územních samosprávných celcích.**

4.3 Státní zastupitelství

Právní úprava státního zastupitelství jako orgánu moci výkonné je obsažena v čl. 80 Ústavy, podle které státní zastupitelství zastupuje veřejnou žalobu v trestním řízení a vykonává další úkoly dle zákona č. 283/1993 sb. o státním zastupitelství. Státní zastupitelství je podřízeno Ministerstvu spravedlnosti. Soustavu státního zastupitelství tvoří Nejvyšší státní zastupitelství, Vrchní státní zastupitelství v Praze a Olomouci, osm krajských státních zastupitelství a 86 okresních státních zastupitelství. V obvodu hlavního města Prahy vykonává působnost krajského státního zastupitelství Městské státní zastupitelství v Praze a působnost okresních státních zastupitelství vykonávají obvodní státní zastupitelství. V obvodu města Brna vykonává působnost okresního státního zastupitelství Městské státní zastupitelství v Brně.

Tabulka 6: Krajská a okresní státní zastupitelství v ČR

Kraj	Krajská státní zastupitelství	Okresní státní zastupitelství
Hlavní město Praha	Krajské státní zastupitelství Praha hl. město, Krajské státní zastupitelství v Praze,	
Středočeský		Benešov, Beroun, Kladno, Kolín, Kutná Hora, Mělník, Mladá Boleslav, Nymburk, Praha-východ, Praha-západ, Příbram, Rakovník
Jihočeský	Krajské státní zastupitelství České Budějovice	České Budějovice, Český Krumlov, Jindřichův Hradec, Pelhřimov, Písek, Prachatice, Strakonice, Tábor
Plzeňský	Krajské státní zastupitelství v Plzni	Domažlic, Klatovy, Plzeň-město, Plzeň-Jih, Plzeň-sever, Rokycany, Tachov
Karlovarský		Cheb, Karlovy Vary Sokolov
Ústecký	Krajské státní zastupitelství v Ústí nad Labem	Děčín, Chomutov, Litoměřice, Louny, Most, Teplice, Ústí nad Labem
Liberecký	KSZ v Ústí nad Labem – pobočka Liberec	Česká Lípa, Jablonec nad Nisou, Liberec, Semily
Královéhradecký	Krajské státní zastupitelství v Hradci Králové	Hradec Králové, Jičín, Náchod, Rychnov nad Kněžnou, Trutnov,
Pardubický		Pardubice, Svitavy, Ústí nad Orlicí, Chrudim
Vysočina	KSZ v Brně – pobočka Jihlava	Jihlava, Havlíčkův Brod, Žďár nad Sázavou, Třebíč
Jihomoravský	Krajské státní zastupitelství v Brně	Blansko, Brno-venkov, Břeclav, Hodonín, Kroměříž, Prostějov, Vyškov, Znojmo,
Olomoucký	KSZ v Ostravě – Pobočka Olomouc	Olomouc, Přerov, Šumperk
Moravskoslezský	Krajské státní zastupitelství v Ostravě	Bruntál, Frýdek-Místek, Jeseník, Karviná, Nový Jičín, Opava, Ostrava
Zlínský	KSZ v Brně – pobočka Zlín	Zlín, Uherské Hradiště, Vsetín

Zdroj: Portál veřejné správy České republiky. [online]. [Cit. 2010-04-12]. Dostupné na < http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/696?kam=kategorie&kod=0142 >.

Sídla státních zastupitelství a obvody jejich územní působnosti se shodují se sídly a obvody soudů. Organizační uspořádání krajských zastupitelství vychází z územního členění z roku 1960, které není kompatibilní se současným krajským uspořádáním České republiky.

4.4 Celní správa

Generální ředitelství cel je správní úřad pro oblast celnictví s celostátní územní působností. Je podřízeno Ministerstvu financí České republiky. Dalšími správními úřady pro oblast celnictví jsou celní ředitelství, kterých je 8 a dále 54 celních úřadů. GŘC, celní ředitelství a celní úřady tvoří soustavu celních orgánů. Celní správa je bezpečnostní sbor, v jehož čele je generální ředitel Generálního ředitelství cel.

Orgány celní správy mají v rámci své působnosti postavení orgánu činného v trestním řízení, pokud se týká vybraných trestných činů v oblasti cel, daní, obchodu s omamnými látkami, v oblasti porušování předpisů o nakládání s kontrolovaným zbožím a technologiemi, zahraničního obchodu s vojenským materiálem, neoprávněného nakládání s nebezpečnými odpady, zakázanými bojovými prostředky a radioaktivním materiálem, s chráněnými a volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami, a také při porušování autorského práva, průmyslových práv a práv k ochranné známce. Dále mají zvláštními zákony svěřené kontrolní oprávnění v oblasti nákladní silniční dopravy, v oblastech zahraničního obchodu s vojenským materiálem, provádění společné zemědělské politiky ES, nakládání s odpady, obchodu s chráněnými druhy fauny a flóry a nelegální zaměstnanosti cizinců⁵³.

---

⁵³ MIŠUR, P.,; SVOBODA, Z., *Instituce státní moci v ČR*. Praha: LINDE, 2007. 247 s. ISBN 978-80-86131-74-0. s.65.

Tabulka 7: Celní ředitelství a celní úřady v ČR

Kraj	Celní ředitelství	Celní úřady
Hlavní město Praha	CŘ Praha	Benešov, Kladno, Kolín, Mělník, Mladá Boleslav, Praha 1, Praha 2, Praha D1, Praha D5, Praha D8, Praha Ruzyně
Středočeský	-	
Jihočeský	CŘ České Budějovice	České Budějovice, Český Krumlov, Jindřichův Hradec, Strakonice, Tábor
Plzeňský	CŘ Plzeň	Domažlice, Cheb, Karlovy Vary, Klatovy, Plzeň, Tachov
Karlovarský		
Ústecký	CŘ Ústí nad Labem	Česká Lípa, Děčín, Chomutov, Liberec, Most, Ústí nad Labem
Liberecký		
Královéhradecký	CŘ Hradec Králové	Hradec Králové, Náchod, Pardubice, Svitavy, Trutnov, Ústí nad Orlicí
Pardubický		
Vysočina		
Jihomoravský	CŘ Brno	Brno, Břeclav, Hodonín, Jihlava, Vyškov, Znojmo, Žďár nad Sázavou
Olomoucký	CŘ Olomouc	Olomouc, Prostějov, Přerov, Šumperk, Uherské Hradiště, Valašské Meziříčí, Zlín
Moravskoslezský	CŘ Ostrava	Frýdek – Místek, Karviná, Krnov, Mošnov, Opava, Ostrava
Zlínský		

Zdroj: Portál veřejné správy České republiky. [online]. [Cit. 2010-04-12]. Dostupné na

< http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/696?kam=kategorie&kod=0007 >.

Celní úřady Cheb a Karlovy Vary spadají do území současného Karlovarského kraje, přičemž jejich nadřízený orgán je v Plzeňském kraji. Celní úřady Česká Lípa a Liberec jsou na území Libereckého kraje, ale spadají pod CŘ Ústí nad Labem, celní úřady Pardubice, Svitavy a Ústí nad Orlicí leží v Pardubickém kraji, ale územně jsou podřízeny CŘ Hradec Králové, celní úřad ve Žďáru nad Sázavou leží na území kraje Vysočina a CÚ Uherské Hradiště a Zlín leží ve Zlínském kraji, ale jejich nadřízený orgán se nachází v Moravskoslezském kraji. **Tato organizační struktura vznikla na základě zákona č. 185/2004 Sb., o Celní správě České republiky, který vstoupil v platnost dne 1.5.2004. Kopíruje krajské zřízení z roku 1960.**

4.5 Finanční ředitelství

Finanční ředitelství jsou organizačními složkami státu, které jsou podřízeny Ministerstvu financí. Nadřízeným orgánem finančních ředitelství je Ministerstvo financí–Ústřední finanční a daňové ředitelství. Finanční ředitelství v místě působnosti vykonává správu daní a poplatků v rozsahu stanoveném zákonem č. 531/1990 Sb., o územních finančních orgánech nebo zvláštním právním předpisem, včetně vyhledávací činnosti, přezkoumává rozhodnutí finančních úřadů vydaná ve správním řízení, provádí revize, cenovou kontrolu podle zvláštního právního předpisu a řízení o přestupcích v oboru své působnosti, rozhoduje o pravosti a výši pohledávky na daních, odvodech a dalších jimi spravovaných příjmech v konkurzním řízení podle zvláštního právního předpisu, v odůvodněných případech provádí úkony, které jinak patří do pravomoci jím řízených FÚ⁵⁴.

---

⁵⁴ MIŠUR, P.,; SVOBODA, Z., *Instituce státní moci v ČR*. Praha: LINDE, 2007. 247 s. ISBN 978-80-86131-74-0. s.68.

Tabulka 8: Finanční ředitelství a finanční úřady v ČR

Kraj	Finanční ředitelství	Finanční úřady
Hlavní město Praha	Praha	Praha- západ, Praha – Jiří město, Praha 1-10, Praha východ, Modřany
Středočeský		Benešov, Beroun, Brandýs nad Labem, Čáslav, Český Brod, Dobříš, Hořovice, Kladno, Kolín, Kralupy nad Vltavou, Kutná Hora, Mělník, Mladá Boleslav, Mnichovo Hradiště, Neratovice, Nymburk, Poděbrady, Příbram, Rakovník, Říčany, Sedlčany, Slaný, Vlašim, Votice
Jihočeský	České Budějovice	Blatná, Český Krumlov, České Budějovice, Dačice, Jindřichův Hradec, Kaplice, Milevsko, Písek, Prachovice, Soběslav, Tábor, Trhové Sviny, Třeboň, Týn nad Vltavou, Strakonice, Vimperk, Vodňany
Plzeňský	Plzeň	Plzeň-jih, Plzeň-sever, Bílovice, Domažlice, Horažďovice, Horšovský Týn, Klatovy, Kralovice, Plzeň, Přeštice, Rokycany, Sušice, Tachov, Stříbro
Karlovarský		Aš, Cheb, Karlovy Vary, Hradec Králové Mladá Boleslav, Ostrov, Sokolov
Ústecký	Ústí nad Labem	Bílina, Děčín, Chomutov, Kadaň, Libochovice, Litoměřice, Litvínov, Louny, Most, Podbořany, Roudnice nad Labem, Rumburk, Teplice, Ústí nad Labem, Žatec
Liberecký		Česká Lípa, Jablonec nad Nisou, Jilemnice, Liberec, Nový Bor, Semily, Tanvald, Turnov, Železný Brod, Frýdlant
Královéhradecký	Hradec Králové	Broumov, Dobruška, Hořice, Hradec Králové, Jaroměř, Jičín, Kostelec nad Orlicí, Náchod, Nová Paka, Nový Bydžov, Rychnov nad Kněžnou, Trutnov, Dvůr Králové nad Labem, Vrchlabí
Pardubický		Hlinsko, Holice, Chrudim, Litomyšl, Moravská Třebová, Pardubice, Přelouč, Ústí nad Orlicí, Vamberk, Svitavy, Vysoké Mýto
Vysočina		Bystřice nad Pernštejnem, Havlíčkův Brod, Humpolec, Chotěboř, Jihlava, Ledec nad Sázavou, Moravské Budějovice, Náměšť nad Oslavou, Padov, Pelhřimov, Telč, Třebíč, Velké Meziříčí, Žďár nad Sázavou
Jihomoravský	Brno	Brno I, Brno II, Brno III, Brno IV, Brno – venkov, Blansko, Boskovice, Bučovice, Hodonín, Hustopeče, Ivančice, Kyjov, Mikulov, Moravský Krumlov, Tišnov, Slavkov u Brna, Veselí nad Moravou, Vyškov, Znojmo
Olomoucký		Harnice, Jeseník, Konice, Litovel, Olomouc, Prostějov, Přerov, Šumperk, Zábřeh, Šternberk
Moravskoslezský	Ostrava	Ostrava, Bohumín, Bruntál, Český Těšín, Havířov, Hlučín, Karviná, Kopřivnice, Krnov, Nový Jičín, Opava, Orlová, Třinec, Frýdek-Místek, Frýdlant nad Ostravicí, Fulnek
Zlínský		Bystřice pod Hostýnem, Holešov, Kroměříž, Luhačovice, Otrokovice, Rožnov pod Radhoštěm, Uherský Brod, Uherské Hradiště, Valašské Meziříčí, Vsetín, Zlín

Zdroj: Portál veřejné správy České republiky. [online]. [Cit. 2010-04-12]. Dostupné na

< http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/696?kam=kategorie&kod=0026>.

Podle zákona č. 531/1990 Sb., o územních finančních orgánech, sídla a územní působnost finančních ředitelství tvoří:

❖ **Finanční ředitelství pro hl. m. Prahu se sídlem v Praze.**

Územní obvod je tvořen územními obvody finančních úřadů: pro Prahu 1, pro Prahu 2, pro Prahu 3, pro Prahu 4, pro Prahu - Jižní Město, v Praze – Modřanech, pro Prahu 5, pro Prahu 6, pro Prahu 7, pro Prahu 8, pro Prahu 9 a pro Prahu 10.

❖ **Finanční ředitelství v Praze se sídlem v Praze.**

Územní obvod je tvořen územními obvody finančních úřadů: v Benešově, Vlašimi, Voticích, Berouně, Hořovicích, Kladně, Slaném, Kolíně, Českém Brodě, Kutné Hoře, Čáslavi, Mělníce, Kralupech nad Vltavou, Neratovicích, Mladé Boleslavi, Mnichově Hradišti, Nymburku, Poděbradech, Brandýse nad Labem - Staré Boleslavi, Říčanech, Praha - západ, Příbrami, Dobříši, Sedlčanech a v Rakovníku.

❖ **Finanční ředitelství v Českých Budějovicích se sídlem v Českých Budějovicích.**

Územní obvod je tvořen územními obvody finančních úřadů: v Českých Budějovicích, Trhových Svinech, Týně nad Vltavou, Českém Krumlově, Kaplici, Jindřichově Hradci, Dačicích, Třeboni, Písku, Milevsku, Prachaticích, Vimperku, Strakonících, Blatné, Vodňanech, Táboře a v Soběslavi.

❖ **Finanční ředitelství v Plzni se sídlem v Plzni.**

Územní obvod je tvořen územními obvody finančních úřadů: v Domažlicích, Horšovském Týně, Chebu, Aši, Mariánských Lázních, Karlových Varech, Ostrově, Klatovech, Horažďovicích, Sušici, Plzni, Plzeň - jih, Blovicích, Přešticích, Plzeň - sever, Kralovicích, Rokycanech, Sokolově, Kraslicích, Tachově a ve Stříbře.

❖ **Finanční ředitelství v Ústí nad Labem se sídlem v Ústí nad Labem**

Územní obvod je tvořen územními obvody finančních úřadů: v České Lípě, Novém Boru, Děčíně, Rumburku, Chomutově, Kadani, Jablonci nad Nisou, Tanvaldě, Železném Brodě, Liberci, Frýdlantě, Litoměřicích, Libochovicích, Roudnici nad Labem, Lounech, Podbořanech, Žatci, Mostě, Litvínově, Semilech, Jilemnici, Turnově, Teplicích, Bílině a v Ústí nad Labem.

❖ **Finanční ředitelství v Hradci Králové se sídlem v Hradci Králové**

Územní obvod je tvořen územními obvody finančních úřadů: v Hradci Králové, Novém Bydžově, Chrudimi, Hlinsku, Jičíně, Hořicích, Nové Pace, Náchodě, Broumově, Jaroměři, Pardubicích, Holicích, Přelouči, Rychnově nad Kněžnou, Dobrušce, Kostelci nad Orlicí, Svitavách, Litomyšli, Moravské Třebové, Trutnově, Dvoře Králové nad Labem, Vrchlabí, Ústí nad Orlicí, Vysokém Mýtě a v Žamberku.

❖ **Finanční ředitelství v Brně se sídlem v Brně.**

Územní obvod je tvořen územními obvody finančních úřadů: v Blansku, v Boskovicích, Brno I, Brno II, Brno III, Brno IV, Brno - venkov, v Ivančicích, Tišnově, Břeclavi, Hustopečích, Mikulově, Havlíčkově Brodě, Chotěboři, Ledči nad Sázavou, Hodoníně, Kyjově, ve Veselí nad Moravou, v Jihlavě, Telči, Kroměříži, Bystřici pod Hostýnem, Holešově, Pelhřimově, Humpolci, Pacově, Třebíči, Moravských Budějovicích, Náměšti nad Oslavou, Uherském Hradišti, Uherském Brodě, Vsetíně, Rožnově pod Radhoštěm, ve Valašském Meziříčí, ve Vyškově, v Bučovicích, ve Slavkově u Brna, ve Zlíně, v Luhačovicích, v Otrokovicích, ve Valašských Kloboukách, ve Znojmě, v Moravském Krumlově, ve Žďáru nad Sázavou, v Bystřici nad Pernštejnem a ve Velkém Meziříčí.

❖ **Finanční ředitelství v Ostravě se sídlem v Ostravě.**

Územní obvod je tvořen územními obvody finančních úřadů: v Bruntále, Krnově, ve Frýdku-Místku, ve Frýdlantě nad Ostravicí, v Třinci, Jeseníku, Karviné, Bohumíně, Českém Těšíně, Havířově, Orlové, Novém Jičíně, ve Fulneku, v Kopřivnici, Olomouci, Litovli, ve Šternberku, v Opavě, Hlučíně, Ostrava I, Ostrava II, Ostrava III, v Prostějově, Konici, Přerově, Hranicích, Šumperku a v Zábřehu⁵⁵.

Organizační struktura finančních orgánů se svými specifickými správními obvody finančních úřadů je územně členěna opět dle krajského zřízení z roku 1960.

4.6 Hasičské záchranné sbory

Hasičský záchranný sbor je veřejný sbor, který je hlavním koordinátorem integrovaného záchranného systému, který zabezpečuje koordinovaný postup při provádění

---

⁵⁵ Zákon č. 531/1991 S., o územních finančních orgánech, příloha č. 3.

záchranných a likvidačních prací. HZS spolupracuje při plnění svých úkolů s ostatními složkami integrovaného záchranného systému, se správními úřady, státními orgány, orgány samosprávy, právníky i fyzickými osobami, neziskovými organizacemi a sdružením občanů. Hasičský záchranný sbor tvoří generální ředitelství HZS, které je organizační součástí Ministerstva vnitra a dále 14 hasičských záchranných sborů v krajích a v hlavním městě Praze. Sídlem hasičského záchranného sboru kraje je sídlo kraje, s výjimkou Hasičského záchranného sboru Středočeského kraje, jehož sídlem je Kladno. **Organizační členění Hasičských záchranných sborů kopíruje současné krajské uspořádání.**

4.7 Národní archiv

Národní archiv je správní úřad s celostátní působností a ústředním archivem státu, který je přímo řízený Ministerstvem vnitra. Je organizační složkou státu a účetní jednotkou. Sídlo Národního archivu je v Praze a organizačně je dále členěn na jedenáct oddělení. Zajišťuje soustavu správních a odborných činností, kontroluje výkon spisové služby u organizačních složek státu, u jejich správních archivů, u jimi zřízených státních příspěvkových organizací a u právnických osob zřízených zákonem. Provádí výběr archiválií ve skartačním řízení i mimo skartační řízení, ukládá sankce za správní delikty FO a PO u nichž kontroluje výkon spisové služby, pečuje o archiválie převzaté od stanovených původců, přijímá nabídky ke koupi, darování nebo úschově archiválií, provádí vědeckou a výzkumnou činnost v oblasti archivnictví, provádí konzervace a restaurování archiválií, zřizuje specializovanou knihovnu a vykonává vydavatelskou a publikační činnost v oboru archivnictví. Kromě národního archivu jsou v oblasti archivnictví správním úřadem s územní působností Státní oblastní archivy.: SOA v Praze

Tabulka 9: SOA a Zemské archivy v ČR

Kraj	Státní oblastní archivy	Zemské archivy
Hlavní město Praha	Praha	Benešov, Beroun, Kladno, Kolín, Kutná Hora, Mělník, Mladá Boleslav, Nymburk, Praha-východ, Praha Z- západ, Příbram, Rakovník
Středočeský		
Jihočeský	Třeboň	České Budějovice, Český Krumlov, Jindřichův Hradec, Písek, Prachatice, Strakonice, Tábor
Plzeňský a Karlovarský	Plzeň	Domažlice, Cheb, Karlovy Vary, Klatovy, Plzeň-jih, Plzeň-sever, Rokycany, Sokolov, Tachov
Ústecký a Liberecký	Litoměřice	Česká Lípa, Děčín, Chomutov, Jablonec nad Nisou, Liberec, Litoměřice, Louny, Most, Semily, Teplice
Královéhradecký a Pardubický	Zámorsk	Hradec Králové, Chrudim, Jičín, Náchod, Pardubice, Rychnov nad Kněžnou, Svitavy, Trutnov, Ústí nad Orlicí
Vysočina a Jihomoravský	Brno	Blansko, Brno-venkov, Břeclav, Havlíčkův Brod, Hodonín, Jihlava, Kroměříž, Pelhřimov, Třebíč, Uherské Hradiště, Vsetín, Vyškov, Zlín, Znojmo, Žďár nad Sázavou
Olomoucký, Moravskoslezský a Zlínský	Opava	Bruntál, Frýdek-Místek, Jeseník, Karviná, Nový Jičín, Olomouc, Opava, Prostějov, Přerov, Šumperk

Zdroj: Portál veřejné správy České republiky. [online]. [Cit. 2010-04-12]. Dostupné na

< http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/696?kam=kategorie&kod=0005>.

Správní obvody státních oblastních archivů jsou vymezeny územím krajů, a to pro:

- ❖ Státní oblastní archiv v Praze územím krajů **Středočeského a hlavního města Prahy**,
- ❖ Státní oblastní archiv v Třeboni územím kraje **Jihočeského**,
- ❖ Státní oblastní archiv v Plzni územím krajů **Karlovarského a Plzeňského**,
- ❖ Státní oblastní archiv v Litoměřicích územím krajů **Libereckého a Ústeckého**,
- ❖ Státní oblastní archiv v Zámorsku územím krajů **Královéhradeckého a Pardubického**,
- ❖ Moravský zemský archiv v Brně územím krajů **Jihomoravského, Vysočina a Zlínského**,
- ❖ Zemský archiv v Opavě územím krajů **Moravskoslezského a Olomouckého**⁵⁶.

⁵⁶ Zákon č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů, § 48.

4.8 Policie ČR

Policie ČR byla zřízena v roce 1991 zákonem č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky. První a zároveň poslední reforma jejich činnosti a pravomocí proběhla v roce 1993 v souvislosti s rozdělením státu a vznikem samostatné České republiky. Po více než 15 letech bylo jasné, že právní úprava v oblasti veřejného pořádku je roztržštěná, nekoordinovaná a nedostatečně efektivní. Proto byla v roce 2006 zpracována rozsáhlá analýza policejních činností, která se stala stěžejním materiálem pro Reformu Policie ČR. Tento materiál byl diskutován v Parlamentu ČR, se zástupci ministerstva vnitra, policie, hejtmany a s odbornou laickou veřejností. Příprava a realizace Reformy se stala prioritou programového prohlášení vlády. Hlavním cílem Reformy bylo mimo jiné i **územní členění a organizační struktura Policie ČR**. V roce 2007 byla Reforma představena veřejnosti a v polovině roku 2008 byl v Parlamentu ČR schválen nový zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky a zákon č. 274/2008 Sb., tzv. „změnový“. Nový zákon o policii nabyl účinnosti dne 1.1.2009.

Nový zákon o Policii ČR umožnil zřídit šest nových krajských ředitelství policie tak, aby organizace policie odpovídala územně správnímu členění republiky podle čtrnácti vyšších územně samosprávných celků. Dosavadní Krajské ředitelství policie Západočeského kraje se dělí na Krajská ředitelství policie Plzeňského a Karlovarského kraje. Z dosavadního Krajského ředitelství policie Severočeského kraje vznikla Krajská ředitelství policie Ústeckého a Libereckého kraje. Dosavadní Krajské ředitelství policie Východočeského kraje se dělí na Krajská ředitelství policie Královéhradeckého a Pardubického kraje. Z původního Krajského ředitelství policie Severomoravského kraje vznikla Krajská ředitelství policie Moravskoslezského a Olomouckého kraje a z Krajského ředitelství policie Jihomoravského kraje se vydělují Krajská ředitelství policie Zlínského kraje a kraje Vysočina.

Základním pilířem nové organizační struktury je krajské ředitelství policie s nově vzniklými územními odbory vnější služby a územními odbory služby kriminální policie a vyšetřování. Vznikem územních odborů došlo k zefektivnění řízení a nastavení účinnější spolupráce s místní samosprávou a zároveň ke zvýšení výkonnostního potenciálu policie. Zrušením úrovně okresních ředitelství a zřízením územních odborů v rámci krajského ředitelství policie došlo také k posílení osobní odpovědnosti konkrétních vedoucích pracovníků a ke značným úsporám finančních prostředků, zejména ve mzdové oblasti.

Krajská ředitelství policie začala od 1.ledna 2010 kopírovat rozdělení republiky podle vyšších územních samosprávných celků.

Obr. 2: Stav do 31. 12. 2009 - 14 VÚSC = 8 krajských policejních správ členěných na 79 okresních ředitelství policie

Zdroj: Reforma policie ČR <http://www.policie.cz/clanek/reforma-policie-cr-služba-v-novych-podminkach-191470.aspx>

Obr. 3: Stav od 1. 1. 2010 14 VÚSC = 14 krajských ředitelství policie bez dalšího členění

Zdroj: Reforma policie ČR <http://www.policie.cz/clanek/reforma-policie-cr-sluzba-v-novych-podminkach-191470.aspx>

4.9 Krajské veterinární správy

Krajské veterinární správy jsou územními úřady zřízenými Státní veterinární správou, kterou řídí Ministerstvo zemědělství. KVS vykonávají dozor nad zdravím zvířat, nad tím, aby nebyla týrána, nad zdravotní nezávadností potravin živočišného původu, nad ochranou území před zavlečením nebezpečných nákaz, monitorují a udržují příznivé nakažové situace zvířat. Krajské veterinární správy a jsou organizačními složkami státu. V České republice jich působí celkem 13, pro každý kraj jedna a dále Městská veterinární správa v Praze.

4.10 Krajská vojenská velitelství

Krajská vojenská velitelství jsou vojenským správním úřadem vykonávajícím ve svém územním obvodu státní správu a současně plní úkoly obrany státu. Plánují a zabezpečují mobilizační přípravy a provádění mobilizace a tuto problematiku projednávají s územními orgány státní správy a samosprávy. V bezpečnostní radě kraje nebo krizovém štábu kraje zabezpečují úkoly plánování a nasazování sil a prostředků Armády České republiky v součinnosti se složkami Integrovaného záchranného systému nebo k plnění úkolů Policie České republiky. Krajská vojenská velitelství jsou podřízena velitelství sil podpory se sídlem ve Staré Boleslavi. Krajských vojenských velitelství je celkem 14 a sídlí v každém krajském městě.

Podle zákona č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky, § 7 krajské úřady:

- ❖ vyhodnocují objekty, které za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu mohou být napadeny, a navrhují vládě, cestou ministerstva, způsob jejich ochrany; tato opatření se nevztahují na objekty v působnosti Kanceláře Poslanecké sněmovny, Kanceláře Senátu, Nejvyššího kontrolního úřadu, Kanceláře prezidenta republiky, Úřadu vlády České republiky, ministerstev, Správy státních hmotných rezerv, zpravodajských služeb České republiky, České národní banky a na objekty, které střeží ozbrojené síly a ozbrojené bezpečnostní sbory,
- ❖ plánují podle rozhodnutí vlády opatření k vytvoření nezbytných podmínek pro zajištění životních potřeb obyvatel, fungování státní správy a samosprávy a zabezpečení mobilizace ozbrojených sil za stavu ohrožení státu nebo válečného stavu,
- ❖ stanovují a realizují opatření k zabezpečení mobilizace ozbrojených sil podle rozhodnutí ministerstva a plní další nezbytná opatření k obraně státu,
- ❖ řídí evakuaci obyvatel a zabezpečují jejich nezbytné životní potřeby,
- ❖ plní úkoly spojené s prověřením opatření pro zabezpečení obrany státu podle rozhodnutí ministerstva,
- ❖ vedou soubornou evidenci o určených věcných prostředcích a jejich vlastnících a o fyzických osobách určených za stavu ohrožení státu a za válečného stavu k pracovní povinnosti nebo pracovní výpomoci,
- ❖ zabezpečují podle požadavků obcí přípravu občanů k obraně státu.

Příslušnost území újezdu ke kraji

Území újezdu náleží vždy k území jednoho kraje, a to takto:

- ❖ Území Vojenského újezdu Boletice náleží do Jihočeského kraje,
- ❖ Území Vojenského újezdu Brdy náleží do Středočeského kraje,
- ❖ Území Vojenského újezdu Březina náleží do Jihomoravského kraje,
- ❖ Území Vojenského újezdu Hradiště náleží do Karlovarského kraje,
- ❖ Území Vojenského újezdu Libavá náleží do Olomouckého kraje⁵⁷.

---

⁵⁷ Zákon č. 222/199 Sb., o zajišťování obrany České republiky, § 73 a.

ZÁVĚR

Pro územní členění státu a pro územní samosprávu, po listopadových událostech v roce 1989, byl významný rok 1990, kdy došlo ke zrušení krajských národních výborů a k obnově obecního zřízení. V té době se území státu dělilo na kraje, okresy a obce. V rámci první etapy reformy územní veřejné správy bylo na základě zákona č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územně samosprávných celků, vytvořeno dvojí krajské uspořádání působnosti orgánů veřejné moci. Čtrnáct nových krajů bylo vymezeno prostřednictvím okresů zřízených podle zákona č. 36/1960 Sb., o územním členění státu. Na toto krajské uspořádání začaly postupně reagovat jednotlivé státní orgány a jejich územní působnost ze začala přizpůsobovat správním obvodům jednotlivých krajů. Jsou to například krajské správy ČSÚ, krajské hygienické stanice, krajské katastrální úřady, krajské správy sociálního zabezpečení, hasičské záchranné sbory, územní odbory ústředních pozemkových úřadů, archivy, krajské veterinární správy, krajská vojenská velitelství. Zákonem č. 544/2006 Sb., krajské a obecní úřady, které jsou stavebními úřady k 1.11.2006, se přizpůsobily současnému krajskému zřízení i obvody stavebních úřadů. Od 1.1.2010 začala kopírovat rozdělení republiky podle vyšších územních samosprávných celků také krajská ředitelství policie. Ne však všechny státní orgány se přizpůsobily soustavě správních obvodů 14 vyšších územních samosprávných celků. Z územního členění podle zákona z roku 1960 vychází např. organizační struktura krajských soudů, krajských státních zastupitelstev, finančních ředitelství, celních ředitelství. Během reformy veřejné správy se tedy nepodařilo splnit cíl, že území státu bude členěno jednotně pro jakoukoliv organizaci. Některé kraje mají všechny instituce státní správy a jsou tudíž plnohodnotné a některé nikoliv. Proto byl vládě předložen, na základě usnesení vlády ze dne 8.10.2003 č. 993 o sladění územní působnosti orgánů státu v území se správními obvody obcí s rozšířenou působností a s územními obvody vyšších územních samosprávných celků, dne 31.5.2004 návrh zákona o územně správním členění státu. Navrhovaný zákon měl vytvořit územní správní jednotky pro výkon územní působnosti státních orgánů a současně vymezit i jejich území. Jeho účinnost byla několikrát odkládána a do dnešního dne nenabyl účinnosti.

Závěrem mohu říci, že provedená analýza správnost vyslovené hypotézy nepotvrdila. Dokladem toho je, že se hranice soudobého územně správního členění v České republice na úrovni krajů nekryjí s hranicemi např. krajských soudů, krajských státních zastupitelství,

celních ředitelství, finančních ředitelství. Můžeme však říci, že na současné krajské uspořádání začínají reagovat další právní předpisy a územní působnost jednotlivých státních orgánů se začíná postupně přizpůsobovat správním obvodům 14 VÚSC.

Seznam použité literatury

- [1] COGAN, R., *Krajské zřízení*. 1.vyd. Praha: ASPI, 2004. 442 s. ISBN 80-7357-041-6.
- [2] GROSPÍČ, J., *Územní samospráva v České republice a v Evropě*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. 423 s. [2] ISBN 978-80-7380-028-4.
- [3] HLEDÍKOVÁ, Z., JANÁK, J., DOBEŠ, J., *Dějiny správy v českých zemích: od počátku až po současnost*. Praha: Lidové noviny, 2005. 568 s. ISBN 80-7106-709-1. s. 447.
- [4] HRAZDÍROVÁ, B., *Krajské zřízení*. 1. vyd. Praha: Institut pro místní správu. 83 s. ISBN 978-80-86976-10-6.
- [5] KOCOUREK, L., *Správa v českých zemích a v Československu v letech 1848-2005: historický přehled*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola finanční a správní, o.p.s. v edici EUPRESS, 2007. 105 s. ISBN 978-80-86754-75-8. s. 9.
- [6] KOUDELKA, Z., *Obce a kraje: Podle reformy veřejné správy v roce 2000*. Praha: LINDE, 2000. 228.s. ISBN 80-7201-250-9.
- [7] MATES, P., MATULA, M., *Kapitoly z dějin a teorie veřejné správy*. 3. vyd. Praha: VŠE, 1999. ISBN 80-7079-407-0
- [8] MIŠUR, P.,; SVOBODA, Z., *Instituce státní moci v ČR*. Praha: LINDE, 2007. 247 s. ISBN 978-80-86131-74-0.
- [9] PEKOVÁ, J., *Hospodaření a finance územní samosprávy*. Praha: Management press, 2004. 1. vyd., 375 s. ISBN 80-7261-086-4.
- [10] PRŮCHA, P., *Územní samospráva v České republice a v Evropě*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. 423 s. ISBN 978/-80-7380-028-4.
- [11] REKTOŘÍK, J a kol., *Ekonomika a řízení odvětví veřejného sektoru*. 1. vyd. Praha: Ekopress, 2002, ISBN 80-86119-60-2.
- [12] SCHELLE, K., *Vývoj české veřejné správ*. 1. vyd. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2008. 431 s. ISBN 978-80-87071-92-2.
- [13] CHELLE, K., SVOBODA, I., *Základy organizace veřejné správy*. 2. vyd. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2007. 506 s. ISBN 978-80-87071-22-9.
- [14] ŠMÍD, A. Vývoj územně správního členění státu ve vztahu k územní samosprávě v XXI. Století a problematika roztržitého územní samosprávy. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. 423 s. [2] ISBN 978-80-7380-028-4.1
- [15] Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
- [16] Zákon č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků
- [17] Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení)
- [18] Zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů
- [19] Zákon č. 531/1991 S., o územních finančních orgánech
- [20] Zákon č. 222/199 Sb., o zajišťování obrany České republiky
- [21] Zákon č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům, ve znění zákona č. 492/2000 Sb. .
- [22] Zákon č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů
- [23] Zákon č. 544/2006 Sb., krajské a obecní úřady, které jsou stavebními úřady k 1.11.2006
- [24] Hejduk, Bohdan. *Financování potřeb krajů* . [online]. [Cit. 2010-04-12]. Dostupné na <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/mf_zamestnanci_mf_mediiich_52850.html>.
- [25] Maříková, L., *Metodika financování krajů pro rok 2010*. [online]. [Cit. 2010-01-17]. Dostupné na <http://denik.obce.cz/go/dokumenty/z_mf/>.

- [26] Reforma veřejné správy v České republice . [online]. [Cit. 2010-01-17]. Dostupné na < http://is.vsfs.cz/el/6410/zima2006/BK_VSSV_2/VSSV-komb.1_4_.ppt?fakulta=6410;obdobi=14;kod=BK_VSSV_2#263,10 >.
- [27] Usnesení vlády ČR ze dne 8. října 2003 č. 993.
- [28] <http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:KrajeCR1960.gif>
- [29] http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/696/_s.155/697
- [30] <http://vlastenci.cz/uzemi2.php>
- [31] http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Zeme_Ceskoslovenska_1928-1938.png
- [32] <http://www.zemepis.com/images/mapy-cr/krajecr.jpg>
- [33] <http://spravnimapa.topograf.cz/>

Seznam obrázků

Obr. 1: Mapa krajů v České republice.....	35
Obr. 2: Stav do 31. 12. 2009 - 14 VÚSC = 8 krajských policejních správ členěných na 79 okresních ředitelství policie	72
Obr. 3: Stav od 1. 1. 2010 14 VÚSC = 14 krajských ředitelství policie bez dalšího členění	73
Seznam tabulek	

Seznam tabulek

Tabulka 1: Procenta, kterými se jednotlivé kraje podílejí na procentní části celostátního hrubého výnosu daně podle § 3 odst. 1 písm. b) až f).....	53
Tabulka 2: Vybrané daňové příjmy veřejných rozpočtů a podíl rozpočtů krajů na těchto daních v roce 2010 (v mld. Kč).....	53
Tabulka 3: Rozpočty krajů na rok 2010	55
Tabulka 4: Sladění územní působnosti orgánů státu v územích	58
Tabulka 5: Krajské a okresní soudy v ČR.....	60
Tabulka 6: Krajská a okresní státní zastupitelství v ČR.....	62
Tabulka 7: Celní ředitelství a celní úřady v ČR.....	64
Tabulka 8: Finanční ředitelství a finanční úřady v ČR	66
Tabulka 9: SOA a Zemské archivy v ČR.....	70

Seznam grafů

Graf č. 1: Rozpočty krajů v roce 2010	55
---	----

Přílohy

Příloha 1: Český stát na přelomu 9. a 10. století	81
Příloha 2: mapa Čech z roku 1847	81
Příloha 3: Československo v letech 1928 – 1938.....	82
Příloha 4: Krajské zřízení České republiky od roku 1960	82
Příloha 5: Současné krajské zřízení.....	83
Příloha 6: Správní mapa České republiky	83
Příloha 7: Rozloha jednotlivých krajů.....	84
Příloha 8: Počet obyvatel v jednotlivých krajích	85

Příloha 1: Český stát na přelomu 9. a 10. století

Zdroj: <http://vlastenci.cz/uzemi2.php>

Příloha 2: mapa Čech z roku 1847

Zdroj: <http://vlastenci.cz/uzemi3.php>

Příloha 3: Československo v letech 1928 – 1938

Zdroj: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Zeme_Ceskoslovenska_1928-1938.png

Příloha 4: Krajské zřízení České republiky od roku 1960

Zdroj: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:KrajeCR1960.gif>

Příloha 5: Současné krajské zřízení

Zdroj: <http://www.zemepis.com/images/mapy/cr/krajecr.jpg>

Příloha 6: Správní mapa České republiky

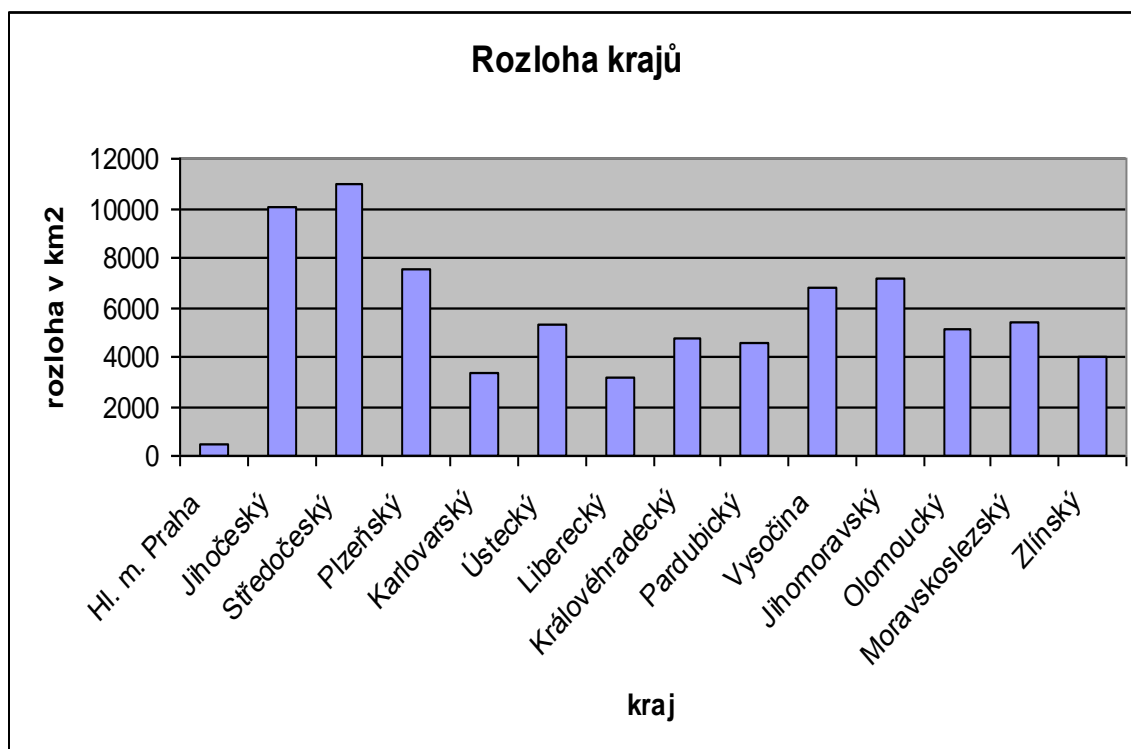

Zdroj: <http://spravnimapa.topograf.cz/>

Příloha 7: Rozloha jednotlivých krajů

kraj	rozloha v km ²
Hl. m. Praha	496
Jihočeský	10.056
Středočeský	11.014
Plzeňský	7.561
Karlovarský	3.314
Ústecký	5.335
Liberecký	3.163
Královéhradecký	4.758
Pardubický	4.519
Vysočina	6.795
Jihomoravský	7.196
Olomoucký	5.159
Moravskoslezský	5.427
Zlínský	3.964

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha 8: Počet obyvatel v jednotlivých krajích

kraj	počet obyvatel
Hl. m. Praha	1.285.995
Jihočeský	642.734
Středočeský	1.267.582
Plzeňský	581.175
Karlovarský	315.299
Ústecký	854.011
Liberecký	447.580
Královéhradecký	561.333
Pardubický	520.213
Vysočina	514.992
Jihomoravský	1.193.930
Olomoucký	684.414
Moravskoslezský	1.266.469
Zlínský	597.813

Zdroj: vlastní zpracování

